KENNISWERF

samen
aan
boord

Ambitiedocument Kenniswerf is vastgesteld op 23 juni 2026

Inleiding

Voor u ligt het ambitiedocument voor de ontwikkeling van de Kenniswerf in Vlissingen als innovatiedistrict. Dit document is opgesteld door de gezamenlijke projectgroep Kenniswerf, met ambtelijke vertegenwoordigers van de gemeente Vlissingen en Provincie Zeeland, onder leiding van kwartiermaker Adriaan Visser.

Aanleiding is de gezamenlijke verkenning van gemeente Vlissingen en Provincie Zeeland naar passende vervolgstappen voor de Kenniswerf. Het gebied bevindt zich op een belangrijk moment: lokale, regionale, provinciale en nationale ontwikkelingen raken aan de toekomst ervan en vragen om samenhang, keuzes en uitvoeringskracht.

Het document brengt overzichtelijk samen wat er speelt op en rond de Kenniswerf, waar de ontwikkeling nu staat en welke richting mogelijk is om de ambities voor het gebied waar te maken. Het beschrijft de achtergrond, actuele ontwikkelingen, kansen en dilemma's en vormt de inhoudelijke basis en context van het eindadvies van de kwartiermaker in hoofdstuk 6 dat handelingsperspectief geeft voor de volgende fase.

Het is dan ook geen wervend document voor toekomstige marktpartijen, maar wordt aangeboden aan het college van B&W van Vlissingen en het college van Gedeputeerde Staten van Zeeland als basis voor het gesprek over vervolgstappen, mogelijke afspraken en een eventuele intentieovereenkomst. Daarnaast is het bedoeld voor ambtenaren van beide organisaties en andere geïnteresseerden. Tegelijkertijd is het de onderlegger voor het verdere gesprek met de gevestigde partners op en rond de Kenniswerf, waaronder onderwijsinstellingen, kennisorganisaties en het bedrijfsleven.

Dit document is mede mogelijk gemaakt door de waardevolle input, inzet en betrokkenheid van die partners, waarvoor dank.

Inhoud

Inleiding		3
Inhoudsopgave		4
1	**Toekomstbeeld Campus Kenniswerf**	**5**
2	**Kenniswerf**	7
2.1	Achtergrond & context	7
2.2	Recente lokale ontwikkelingen	10
2.3	Waar staan we binnen Zeeland?	14
3	**Campusontwikkeling**	**16**
3.1	Programmatisch	16
3.2	Marketing	21
3.3	Community	22
3.4	Ruimtelijke uitwerking	23
4	**Bredere ontwikkelingen**	**28**
4.1	Nationale ontwikkelingen	28
4.2	Provinciale ontwikkelingen	32
4.3	Regionale ontwikkelingen	36
5	**Dilemma's**	**39**
6	**Advies Samen aan boord**	**41**
6.1	In het kort	41
6.2	Visie op de Kenniswerf van vandaag	41
6.3	De strategische meerwaarde voor Zeeland	44
6.4	Hoofdconclusie	45
6.5	Aanbevelingen	46
	Aanbeveling 1: samen aan boord naar een nieuwe organisatie	46
	Aanbeveling 2: gezamenlijke invulling bredere scope Kenniswerf	47
6.6	Samen aan boord én aan het roer	48
Bijlage 1:	Stakeholdergesprekken	51
Bijlage 2:	Samenstelling stuurgroep en regiegroep	52
Bijlage 3:	Geraadpleegde documenten	53

1. Toekomst-beeld Campus Kenniswerf

2035 – *(student hbo)*

'Als ik uitstap op station Vlissingen beweeg ik als vanzelf mee met de rest. Om mij heen rugzakken, colbertjes en overalls; ik herken medestudenten, maar ook docenten en wat ondernemers en onderzoekers vanuit projecten. Sommigen met de fiets, sporadisch een auto. Een kalme stroom over een brede route waar aan het einde de Kenniswerf je lijkt te lokken. Boven mij ruisen de bomen, je kunt in de wind de zee al proeven.

Ik studeer hier, maar leer zoveel meer. Samenwerken met mbo- en wo-studenten voelde even spannend. Andere denkwijze, ander tempo. Maar het blijkt net zo verfrissend als het werken aan echte bedrijfsopdrachten, zoals vanmiddag aan Hoe kan de maritieme maakindustrie slimmer omgaan met energie, materialen en digitalisering? *Op de campus pik ik projectgenoten Nila en Karim thuis op voor het ontbijtnieuwtje in de Foodcourt: lokale zeewierwrap. Ik heb zin in vandaag!'*

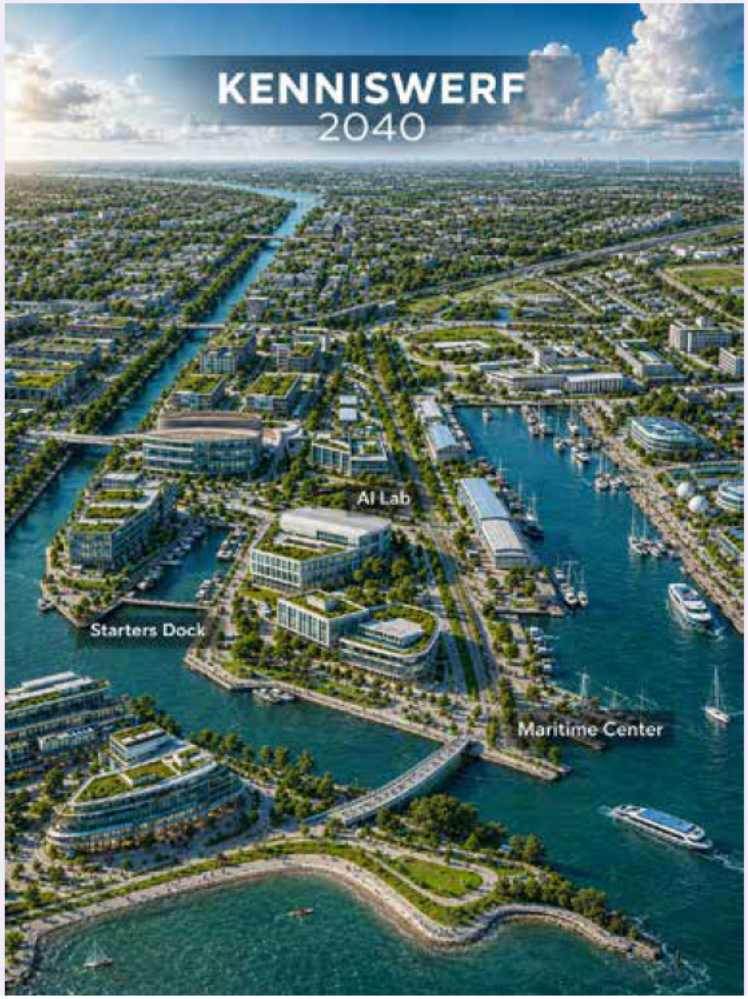
2040 – *(bestuurders HZ en Scalda)*

'Altijd goed om de collegabestuurders van gemeente Vlissingen en Provincie Zeeland weer op de Kenniswerf te ontvangen. Terwijl we langs de studentenwoningen lopen, tonen we ze hoe levendig het gebied is geworden. Studenten zitten buiten met lattes en laptops, onderzoekers steken via de calesthenicsbaan over naar het gedeelde lab verderop en ondernemers schuiven bij KAAP aan bij een overleg. Onderwijsgebouwen, werkplekken, horeca en ontmoetingsplekken groeien hier steeds meer naar elkaar toe.

De campus is nog niet af, maar de richting is duidelijk. Juist daarom hebben we vandaag veel te bespreken. Want deze ontwikkeling vraagt om meer dan goede plannen. Als Kenniswerfpartijen moeten we elkaar blijven vinden. Dat vraagt vaak wat zeilen bijzetten, maar altijd met de blik op vooruit.'

2050 – *(bestuurders gemeente Vlissingen en Provincie Zeeland)*

‘Soms zie je pas jaren later hoe bepalend een keuze is geweest. Als we vandaag over de Kenniswerf lopen, langs de herontwikkelde HZ-locatie, de labs, werkplekken en jonge bedrijven, komt kanteljaar 2026 vanzelf boven.

Wat lag er toen nog veel open. Hoe organiseren we samenwerking? Waar investeren we in? Hoe verbinden we vastgoed, openbare ruimte, mobiliteit en programmering zo dat ze elkaar versterken?

Nu zien we wat die bewust gekozen koers heeft opgeleverd. Startups, scale-ups, onderwijs en onderzoek lijken als elkaars deeltjesversneller te werken op de thema’s die Zeeland steeds verder brengen: energie, water, voedsel, maritieme maakindustrie en delta- en klimaatvraagstukken. Wie hier komt leren blijft als vanzelf hangen in de natuurlijke flow van werken en wonen. Het is hier goed toeven.

Campus Kenniswerf bleek geen vanzelfsprekendheid. Het vroeg richting, lef en langdurige betrokkenheid. En vooral: partijen die aan boord bleven, ook toen keuzes ingewikkeld waren of niet door ons bepaald. We wisselen een blik. Trots. Hier groeit de thuishaven van innovatie, kennis en talent die Zeeland nodig heeft.’

2. Kenniswerf Vlissingen

2.1 Achtergrond & context

Het is 2009. Gemeente Vlissingen en onder andere HZ University of Applied Sciences (voorheen Hogeschool Zeeland) en Scalda (voorheen ROC Zeeland) buigen zich over de vraag: hoe kun je in Vlissingen het onderwijs en het Zeeuwse bedrijfsleven versterken door deze fysiek en inhoudelijk dichter bij elkaar te brengen? Het antwoord: met een nieuw stadsdeel rondom de binnenhavens en het NS-station, nabij de A58. Het gebied krijgt de naam Kenniswerf.

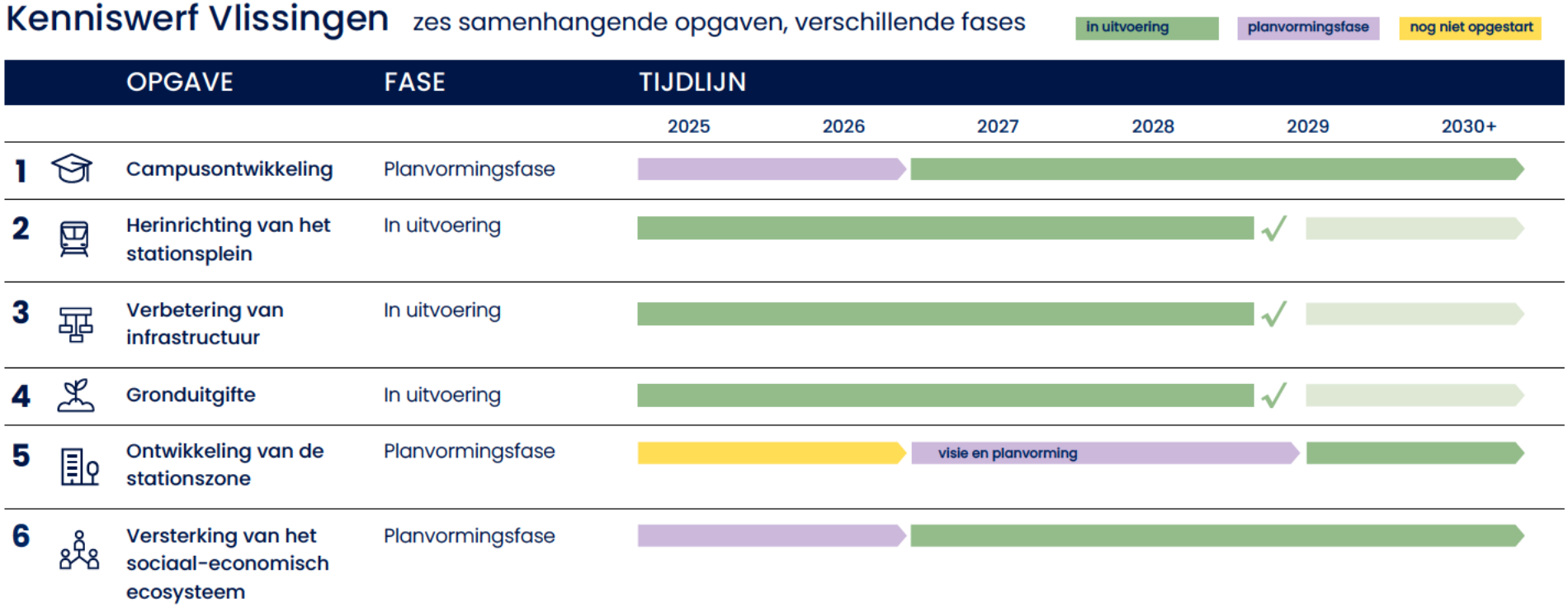
De ambitie voor dit gebied? Een plek waar kennisintensieve bedrijvigheid, onderwijs, onderzoek, kantoren en wonen zich concentreren, elkaar versterken en onderlinge relaties aangaan.

De ambitie anno nu

Bijna twintig jaar later is deze ambitie relevanter dan ooit. De opgave heeft zich daarnaast verbreed en verdiept. Het gemeentelijke project Kenniswerf bestaat inmiddels uit 6 samenhangende opgaven: de campusontwikkeling, de herinrichting van het stationsplein, de ontwikkeling van de stationszone, de verbetering van de infrastructuur, de gronduitgifte in de Binnenhaven en rond het Witte Huis, en de versterking van het sociaal-economisch ecosysteem. Gezamenlijk geven ze richting aan de verdere ontwikkeling van het gebied, maar ze bevinden zich niet allemaal in dezelfde fase. Uitvoering en visievorming gaan naast elkaar op:

Kenniswerf Vlissingen zes samenhangende opgaven, verschillende fases

Overgangsfase

De Kenniswerf zit hierdoor in een overgangsfase. De 6 opgaven onderstrepen de ontwikkeling van een campusinitiatief naar een bredere gebiedsontwikkeling. Daarin zijn ruimtelijke, economische en maatschappelijke doelen met elkaar verbonden.

Strategische ligging

In de **Toekomstvisie Vlissingen 2040** positioneert gemeente Vlissingen zich als hotspot voor delta-innovatie. De ligging binnen het North Sea Port District, samen met Terneuzen en Gent, versterkt deze positie. De ontwikkeling van de haven betekent economische groei en werkgelegenheid, de samenwerking tussen onderwijs, overheid en bedrijfsleven levert daarbij de onmisbare kennis en talenten.

Die strategische ligging geeft de Kenniswerf kracht. Liggend aan de oostzijde van het Kanaal door Walcheren is het gebied een knooppunt van onderwijs, bedrijvigheid en mobiliteit. Met het NS-station, voet- en fietsveer, de busverbindingen en nabijheid van de A58 is het goed bereikbaar. Tegelijkertijd is het de schakel tussen stad en haven. Met zichtbare en historische verbindingen naar de Buitenhaven en de voormalige veerdienst. Een plek die kansen biedt om stedelijke en economische functies sterker met elkaar te verbinden.

Bestuurlijke afspraken

Het Rijk en de regio hebben afspraken gemaakt om Vlissingen en Zeeland te versterken: het compensatiepakket **Wind in de zeilen (2020)** (Wiz). Een belangrijke impuls voor de ontwikkeling van de Kenniswerf. Het Wiz-pakket is op meerdere onderdelen relevant voor het gebied. Zo krijgt het bundelen van kennis en onderzoek op de thema's water, energie, voedsel en bio-grondstoffen een fysieke plek op de Kenniswerf met het Delta Climate Center (DCC). Een rijksbijdrage moet de fysieke ontwikkeling van het gebied versnellen en nieuwe bedrijvigheid aantrekken. En via investeringsfondsen wordt ingezet op het versterken van de kennis- en innovatie-infrastructuur en het ondersteunen van startups en scale-ups. Tot slot wordt gewerkt aan het verbeteren van de bereikbaarheid, met specifieke aandacht voor spoorverbindingen en het stationsgebied van Vlissingen.

Om de ontwikkeling van het gebied mogelijk te maken, heeft de gemeente Vlissingen op diverse percelen voorkeursrecht gevestigd. Hiermee kan strategisch worden gestuurd op grondverwerving en gebiedsontwikkeling. Een deel van deze gronden is inmiddels verworven, maar om dit instrument in te kunnen blijven zetten moet uiterlijk in maart 2027 een wijziging van het omgevingsplan worden vastgesteld.

Wie zijn er betrokken?

Binnen de Kenniswerf bouwen verschillende partijen samen aan de toekomst van het gebied.

- **HZ** en **Scalda** vormen het hart van het onderwijs op de Kenniswerf. Samen dragen ze bij aan de ontwikkeling van kennis en nieuwe talenten.
- Het **Delta Climate Center** (DCC) verbindt onderwijs en onderzoek op internationale thema's.
- **Impuls Zeeland** ondersteunt ondernemers bij innovatie en investeringen.
- **Dockwize** vervult een belangrijke rol als incubator en verbinder binnen het innovatie-ecosysteem.
- **Innovatiepunt KAAP** biedt inhoudelijk en fysiek ruimte aan onderzoek, onderwijs en ondernemers.

Sterke basis

Samen met overheden en bedrijven vormen deze partijen het netwerk dat de verdere ontwikkeling van de Kenniswerf draagt. In combinatie met de sterke uitgangspositie vanuit historie, strategische ligging, bestuurlijke afspraken en lopende projecten ligt er een stevige basis voor een volgende fase.

Vanuit die basis zijn de ambities en ontwikkelrichtingen voor de Kenniswerf verder uitgewerkt.

2.2 Recente lokale ontwikkelingen

Met de impuls van het Wiz-pakket ging de Kenniswerf de afgelopen jaren een volgende fase in: sterker in organisatie en richting een gezamenlijk toekomstbeeld.

2024 Ontwikkelvisie Kenniswerf

Voor meer capaciteit om de verschillende opgaven gelijktijdig op te pakken en de ontwikkeling van het gebied actief te sturen, werd de projectorganisatie uitgebreid tot circa 11 fte.

Gemeente Vlissingen, HZ, Scalda en Dockwize richtten gezamenlijk de blik op de toekomst. Eind 2023 bereikten de partijen overeenstemming over de **Ontwikkelvisie Kenniswerf Vlissingen**, die vervolgens in juni 2024 door de gemeenteraad van Vlissingen werd vastgesteld.

Deze visie zet in op twee vlakken: als eerste het fysieke hart van de Kenniswerf. Daar moet het traditionele bedrijventerrein worden getransformeerd tot een groene, gemengde campus. Een omgeving die inspireert tot ontmoeten, verblijven en samenwerken. En daarnaast is de Kenniswerf als innovatiedistrict onderdeel van het bredere Zeeuwse onderwijs- en innovatie-ecosysteem. Als toonaangevende campus met internationale uitstraling rond delta-innovatie.

De thema's die onderwijs, onderzoek en ondernemen hier onlosmakelijk met elkaar verbinden zijn: Energie, Voedsel, Water en Vitaliteit.

In de ontwikkelvisie vormen deze 4 thema's de kern waaromheen doelen, voorzieningen en programmaonderdelen verder zijn uitgewerkt. [Ontwikkelvisie Kenniswerf, pag. 8]

2024 Voortschrijdend inzicht op de visie

Maar al kort na de vaststelling van deze visie veranderde de context. Het vastgoed van HZ wordt mogelijk grotendeels verkocht en herontwikkeld. Met directe gevolgen voor de ruimtelijke opzet en de programmering van de campus. De ontwikkelvisie houdt hier nog maar beperkt rekening mee. Tegelijkertijd blijkt na verdere uitwerking van de visie dat het beoogde programma groter is dan de huidige vraag vanuit zowel het onderwijs als de markt. Dit leidt tot spanning tussen 'wat we willen' en 'wat er kan'.

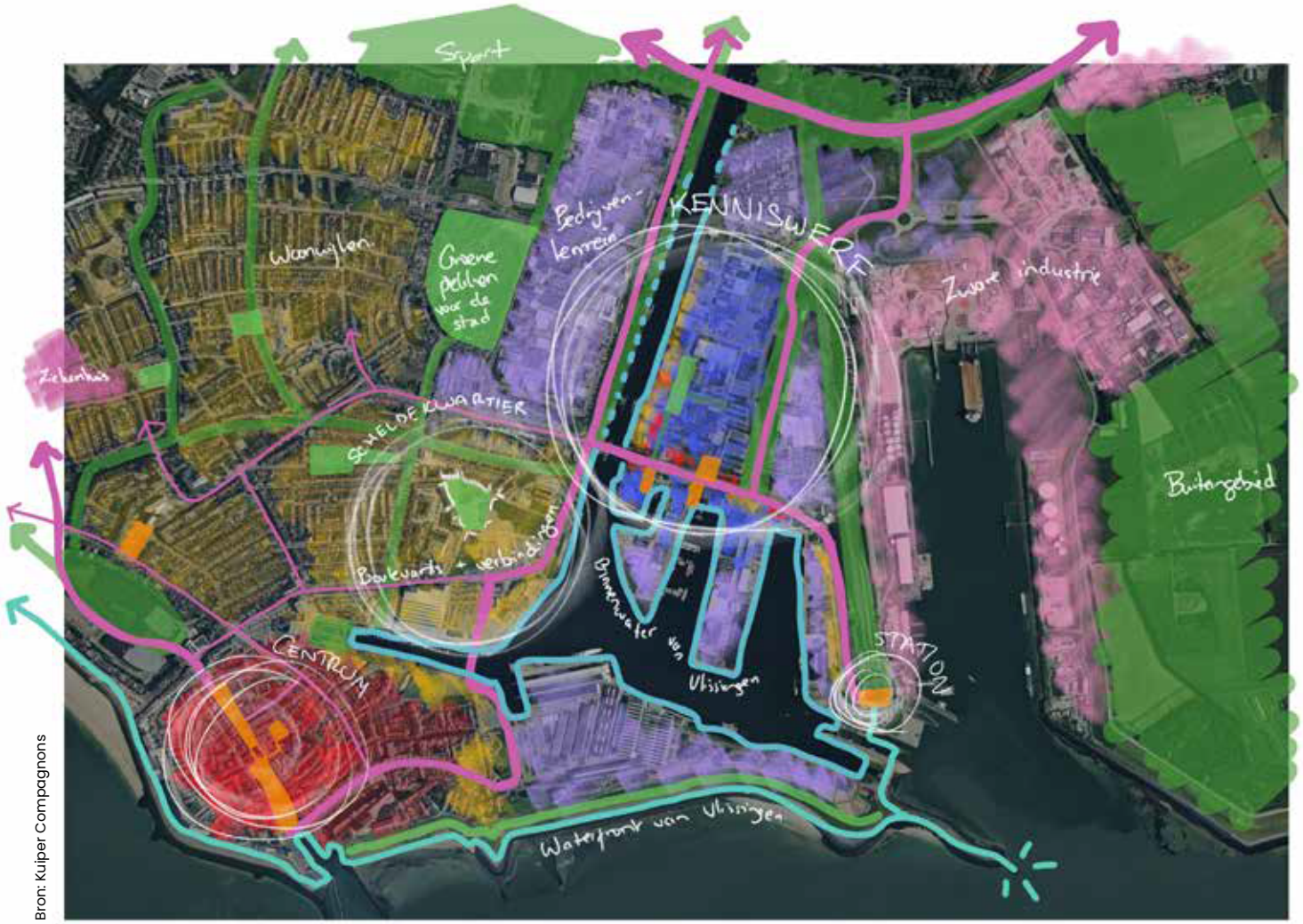
2025 Gebiedsplan

Deze ontwikkelingen rond onderwijshuisvesting en programma moesten eerst beter geduid worden. Gemeente Vlissingen en HZ startten in 2025 daarom met het maken van een gebiedsplan, inclusief financiële doorrekening. Hieruit is inmiddels al gebleken dat de HZ-locatie belangrijk is voor de samenhang van de campus, een goede fysieke verbinding tussen onderwijsinstellingen noodzakelijk, en dat er potentieel is om het gebied intensiever te ontwikkelen. Tegelijkertijd laat het gebiedsplan zien waar het nog schuurt. Randvoorwaarden, parkeervoorzieningen, financiering en programmatische scherpte zijn nog onvoldoende uitgewerkt om te kunnen gaan uitvoeren. Daarom is het gebiedsplan nu nog in ontwikkeling.

2026 Kantelpunt

De ontwikkeling van de Kenniswerf staat daarmee op een kantelpunt. Ja, er zijn zeker concrete stappen gezet in de fysieke ontwikkeling van het gebied, zoals de herinrichting van infrastructuur en de uitgifte van gronden in de binnenhavens en rondom Orionis. Maar de koers en invulling van de campus en het bijbehorende ecosysteem (onderwijs, kennis en innovatie) zijn nog volop in ontwikkeling. Ook de gebiedsvisie voor de stationszone moet nog worden opgestart, ook in samenhang met bredere ontwikkelingen zoals Walcheren 2050.

Bron: Kuiper Compagnons

Concreet: successen en uitdagingen

Op onderdelen zijn al concrete resultaten geboekt. Zo zijn er middelen voor de campusontwikkeling verkregen zoals subsidies voor studentenhuisvesting en herontwikkeling van de infrastructuur via de tweede tranche regeling Gebiedsinvesteringen Netten op Zee (GNOZ). Er wordt geïnvesteerd in bestaande gebouwen zoals dat van de voormalige Provinciale Stoombootdienst (in de volksmond: PSD-gebouw). Gemeente Vlissingen gaf dit in bruikleen aan de HZ voor onderwijs- en onderzoeksfuncties.

Maar er blijven serieuze uitdagingen bestaan. Zoals op het gebied van financiering, marktvraag, thematisering en organisatie van de campus.

Deze uitdagingen komen ook terug in de ontwikkeling van het ecosysteem van leren, onderzoeken en ondernemen. Samenwerking tussen overheid, onderwijs en bedrijfsleven wordt breed gedragen, maar is nog niet concreet genoeg gemaakt. In werksessies geven de kenniswerfpartners (gemeente Vlissingen, HZ, Scalda, DCC, Dockwize en Impuls) aan dat ze zoeken naar een gezamenlijke visie, heldere afspraken over samenwerking en meer focus op de inhoud en profilering. Tegelijk blijkt in de praktijk dat samenwerking tijd vraagt en dat het tempo beïnvloed wordt door verschillen in belangen en verantwoordelijkheden.

Kortom

Koers, samenwerking en uitvoerbaarheid moeten verder met elkaar worden verbonden. Dit is het vertrekpunt voor het uitwerken van de ambitie en de keuzes die de komende periode gemaakt moeten worden.

2.3 Waar staan we binnen Zeeland?

Waar de Kenniswerf ooit begon als een Vlissingse gebiedsontwikkeling, wordt dit steeds duidelijker een belangrijke schakel in de infrastructuur van kennis en onderwijs binnen heel Zeeland. Die verschuiving past naadloos in de *Zeeuwse Onderwijs- en Onderzoeksagenda 2025–2035* van het samenwerkingsverband Campus Zeeland, waarin wordt ingezet op een netwerk van campuslocaties in Zeeland. In samenhang met andere locaties in de provincie kan de Kenniswerf op Walcheren een centrale rol vervullen als leer-woon-leef-werkomgeving.

Want de Kenniswerf heeft iets dat elders in Zeeland niet voorhanden is: de concentratie van functies. Hier komt de volledige onderwijsketen samen; mbo, hbo en wo via Scalda, HZ en het DCC, samen met incubator Dockwize en ontwikkelmaatschappij Impuls Zeeland. En is er een directe verbinding met maatschappelijke en economische opgaven. Dé plek dus om van hieruit onderwijs, onderzoek, ondernemerschap en praktijk sterker met elkaar te verbinden.

Agenda Zeeland 2050

De **Strategische Agenda Zeeland 2050** onderstreept de noodzaak van een krachtigere verbinding tussen deze functies. Vergrijzing en ontgroening zetten voorzieningen en de arbeidsmarkt onder druk, terwijl grote transities in Zeeland rond energie, water, voedsel en maritieme maakindustrie tegelijkertijd juist vragen om voldoende mensen met de juiste kennis en vaardigheden. Zeeland heeft dus meer inwoners nodig, maar ook meer talent. Dat hier wordt opgeleid, zich vervolgens vestigt en zo bijdraagt aan de regionale economie. Wil Zeeland zich als provincie ontwikkelen, dan is de versterking van de kennis- en onderwijsinfrastructuur dus een belangrijke randvoorwaarde voor de uitvoerbaarheid van de Zeeuwse agenda. Sterk en breed onderwijs moet uitstroom van talent, verschraling van het opleidingsaanbod en een afnemende innovatiekracht van het Zeeuwse bedrijfsleven voorkomen.

In dat licht zet *Zeeland 2050* in op de groeimotor ‘Magneet voor talent’: een vernieuwend kennissysteem waarin mbo, hbo en wo nauw aansluiten op waar Zeeland sterk in is. De Kenniswerf kan hierin een sleutelrol én sleutelpositie vervullen. Hier wordt gewerkt aan oplossingen voor de transities die voor Zeeland van belang zijn. *Zeeland 2050* noemt de Kenniswerf dan ook expliciet locatie voor startups, scale-ups en studentenhuisvesting, gekoppeld aan de bredere ontwikkeling van een Zeeuwse kennisalliantie of Delta University.

Van lokale ambitie naar provinciale doelen

Vanuit het Wiz-pakket is de verwachting dat de ontwikkeling van de Kenniswerf bijdraagt aan nieuwe bedrijvigheid en circa 380 voltijdbanen in de regio. De omvang en complexiteit van deze opgave overstijgen de gemeentelijke schaal. Daarom is de samenwerking met Provincie Zeeland gezocht. De ambities van de Kenniswerf sluiten direct aan op provinciale doelen

zoals Zeeland 2050, *Wiz* en *Campus Zeeland*. De provincie kan daarin richting geven door initiatieven te verbinden, te prioriteren en te ondersteunen.

Opdracht kwartiermaker

Tegen deze achtergrond is eind 2025 kwartiermaker Adriaan Visser aangesteld. De opdracht vanuit gemeente Vlissingen en provincie Zeeland is helder: formuleer een gezamenlijk ambitiedocument en toekomstbeeld, verbind initiatieven en adviseer een passende structuur voor samenwerking, besluitvorming en aansturing.

Met dit *Ambitiedocument Kenniswerf* markeren we de volgende fase in de ontwikkeling van de Kenniswerf.

Toekomstvisie Kenniswerf

3. Campus-ontwikkeling

3.1 Programmatisch

Inhoudelijk bouwt de Kenniswerf op 4 thema's: **water**, **energie**, **voedsel** en **vitaliteit**. Die sluiten direct aan bij de Zeeuwse opgaven als klimaatadaptatie, energietransitie, circulaire economie en gezondheid. De Kenniswerf focust binnen deze thema's op kennisontwikkeling en -toepassing, het opleiden van talent en de verbinding tussen onderwijs, onderzoek en praktijk.

Vraagstukken en programmering

De thema's krijgen op de Kenniswerf al concreet vorm. Binnen water wordt gewerkt aan vraagstukken rondom waterveiligheid, waterkwaliteit en klimaatbestendige delta's. Energie richt zich op de energietransitie, waaronder windenergie op zee, opslag en systeemintegratie. Binnen voedsel gaat het om duurzame voedselproductie, circulaire ketens en eiwittransitie. Vitaliteit of leefstijl richt zich op gezondheid, leefomgeving en maatschappelijke transities. De afbeelding in paragraaf 2.2 toont hoe de thema's verder zijn uitgewerkt.

Samenwerking en bestaande basis

Rond deze thema's is op de Kenniswerf een breed netwerk actief van onderwijs, onderzoek, ondernemerschap en innovatie. Partijen zoals HZ, Scalda, het DCC, Dockwize, Impuls Zeeland en innovatiepunt KAAP dragen daar ieder vanuit hun eigen rol aan bij.

Die samenwerking is al op meerdere plekken zichtbaar én tastbaar. Bij Technum waar Scalda gebruik van maakt, werken studenten en scholieren bijvoorbeeld nauw samen met bedrijven aan realistische technische vraagstukken. Bij Innovatiepunt KAAP ontwikkelen, testen en demonstreren bedrijven, onderwijsinstellingen en overheden innovaties binnen de transitiethema's energie, voedsel en water. Ook andere living labs laten zien dat er steeds meer verbindingen ontstaan tussen onderwijs, bedrijfsleven en maatschappelijke opgaven.

Inhoudelijk een sterke en tastbare basis dus. Maar tegelijkertijd is die duidelijk aanwezige basis nog onvoldoende zichtbaar als samenhangend programma. Door initiatieven sterker met elkaar te verbinden en scherpere keuzes te maken in programmering, kan de Kenniswerf als innovatiedistrict een herkenbaar profiel naar buiten ontwikkelen.

Van brede basis naar scherp profiel

Die opdracht kreeg Buck Consultants. Hun onderzoek richt zich op het aanscherpen van de thematische focus en het versterken van het innovatieprofiel van de Kenniswerf. De uitkomsten helpen om keuzes te maken in het inhoudelijke programma en de verdere ontwikkeling van het gebied.

Kenniswerf ontwikkelen tot innovatiedistrict

Als Buck Consultants International (BCI) zien we dat voor de doorontwikkeling van Kenniswerf vooral een duidelijke, meerjarige (inhoudelijke) programmering nodig is. Met een heldere programmering als innovatiedistrict, krijgt de gebiedsontwikkeling een cruciale impuls. Natuurlijk gebeurt er al veel: interessante onderwijs- en onderzoeksprogramma's vanuit HZ, Scalda en DCC en nieuwe bedrijven die bijvoorbeeld in Dockwize en KAAP een interessante vestigingsplaats vinden. Maar om echt door te groeien tot een innovatieve toplocatie is meer focus en samenhang nodig.

Daarbij is Kenniswerf onderdeel van het bredere Zeeuwse innovatie-ecosysteem, en vraagt dus ook om nauwe samenwerking met Middelburg, North Sea Port en andere Zeeuwse partners.
Kenniswerf is één van de parels van de Zeeuwse economie en is behalve voor studenten ook aantrekkelijk voor bedrijven en talent van elders. Dat is de essentie van een innovatiedistrict, zoals BCI dat ook samen met partners in andere regio's heeft ontwikkeld. *Campus Kenniswerf* is in dit verband een goede (marketing)term, omdat het helpt een herkenbaar (programmatisch) profiel neer te zetten als thuishaven voor innovatie, kennis en talent.

Aandachtspunten voor de komende jaren

Voor de doorontwikkeling tot een krachtig innovatiedistrict zijn 3 punten belangrijk:

1. Een sterk innovatiedistrict

De Kenniswerf moet uitgroeien tot een aantrekkelijke plek. Innovatiebedrijven, kennisinstellingen, studenten en voorzieningen willen hier zijn, mensen willen hier (blijven) wonen. Onderling versterken deze elementen elkaars

aanwezigheid. Dat vraagt ook om een gebied waarin ontwikkelingen afgestemd zijn met die in Middelburg en elders in Zeeland. Belangrijk is ook dat het innovatiedistrict een eigen, onderscheidend profiel ontwikkelt: Campus Kenniswerf moet een begrip worden.

2. Een eigen, onderscheidend profiel

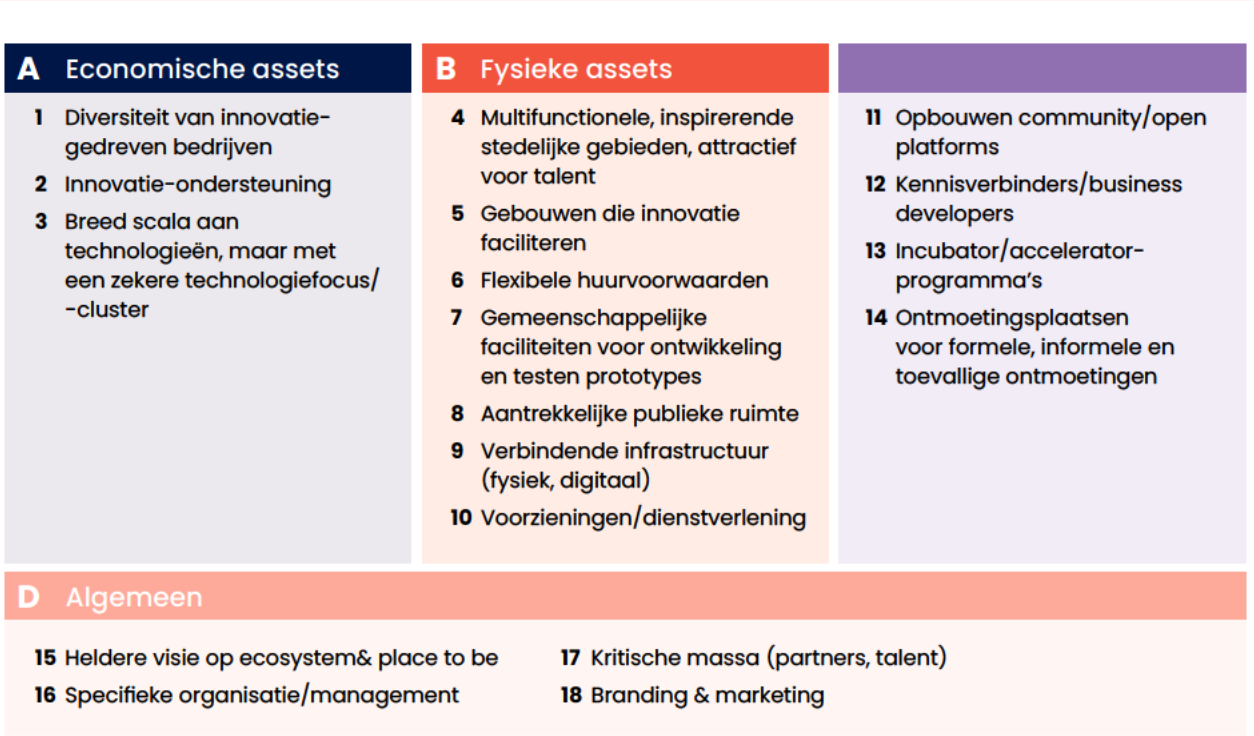
Wat kan Kenniswerf betekenen? Waar is het eigen(zinnig) in? Niet alleen voor Zeeland, maar ook binnen nationale en internationale opgaven? Werken aan water, energie, voedsel en defensie is een sterke basis die zeker moet worden verstevigd, ook voor het Zeeuwse bedrijfsleven. Maar veel regio's in Nederland en Vlaanderen werken aan vergelijkbare thema's.

Het is zoeken naar enkele werkelijk onderscheidende 'segmenten binnen deze thema's. Om Zeeland en de Kenniswerf zo een positie te geven in de nationale en Europese agenda's. Die verkenning loopt nu. Onder meer naar een krachtige positie in de ontwikkeling van een waardeketen rond nucleair en nieuwe energie (nucleaire campus, maar ook offshore energieproductie), de versterking van de maritieme maakindustrie (civiel en militair) en ook bouwen aan een klimaatbestendige delta (vanuit de samenwerking rond DCC). Een zoektocht die zorgvuldigheid vraagt en mede afhankelijk is van gelden die het Rijk, de EU en Zeeland beschikbaar stellen, maar ook voort kan bouwen op bedrijven en instellingen uit Zeeland die actief zijn in die drie waardeketens.

Die drie speerpunten komen boven op de bestaande basis van bedrijven en kennisinstellingen op en rond Kenniswerf. Het is belangrijk om de brede basis (voor opleidingen en onderzoek die nu al aanwezig is) te versterken door die drie speerpunten. Want ook het brede cluster aan maakbedrijven en dienstverleners in Zeeland profiteert van de extra groei in de drie speerpunten. En dat leidt er ook toe dat Kenniswerf een functie vervult voor heel Zeeland en voor buurregio's in Vlaanderen en Nederland. Dit sluit ook goed aan bij de ambitie en strategie van *Zeeland 2050*.

3. De succesfactoren voor de komende jaren

Als BCI hanteren we 18 factoren die bepalend zijn voor een succesvolle ontwikkeling van een innovatiedistrict. Het kader bevat economische, fysieke en netwerk assets. Het gaat om duidelijke inhoudelijke keuzes en langjarige programmering van onderzoek, onderwijs en innovatie, maar ook om een netwerksamenwerking van onderwijs, overheden en bedrijfsleven en om investeringen in concrete (fysieke) plekken.

Gezien het feit dat het innovatiedistrict zich nog in de beginfase bevindt, zijn deze succesfactoren grotendeels nog niet – of slechts beperkt – op orde. In de komende jaren kan door regelmatige monitoring worden bijgehouden of de ontwikkeling vordert en welke punten de meeste aandacht vragen. Op dit moment doen we per hoofdcategorie de volgende constateringen:

- **Economische assets:** voor de inhoudelijke en economische basis is structurele financiering nodig van meerjarige programma's in onderzoek, onderwijs en innovatie. Zo blijft de inhoudelijke basis op niveau en krijgen de drie onderscheidende thema's meer slagkracht. Het belangrijkste aandachtspunt op dit moment is het formuleren van concrete doelstellingen voor het aantrekken van bedrijven, vanuit een heldere profilering (succesfactoren 1 en 3);

- **Fysieke assets:** er zijn al voorbereidende stappen gezet door de partners op de Kenniswerf voor de ruimtelijke inrichting en gebiedsontwikkeling. Nu moet de stap naar uitvoering worden gezet: de meest urgente taak is het realiseren van de plannen, om daarmee snel een aantrekkelijk en goed bereikbaar gebied te creëren (succesfactoren 8, 9 en 10);
- **Netwerk assets:** de basis op de Kenniswerf en in Zeeland ligt er al. Bedrijven en kennisinstellingen werken al samen rond voedsel, energie, de maakindustrie etc. Daar moet op worden voortgebouwd, omdat die interactie nieuwe bedrijvigheid oplevert. Tegelijk vraagt dit om de waardeketens rond nucleaire energie, maritieme maakindustrie en een klimaatbestendige delta gericht te versterken. Hiervoor is het cruciaal om zo spoedig mogelijk kennisverbinders en business developers te benoemen (of aan te nemen) die concreet met de gedefinieerde thema's aan de slag gaan (succesfactor 12);
- **Algemeen:** er is behoefte aan een sterke uitvoeringsorganisatie met duidelijke governance en heldere afstemming met gemeente(n) en provincie. De organisatie moet 3 samenhangende onderdelen oppakken:
  - Gebiedsontwikkeling en marketing (branding);
  - Een krachtige economische programmering met partners als kennisinstellingen, Impuls Zeeland, Dockwize en Kaap
  - Een goede financieringsstrategie om publieke en private gelden (gemeente, provincie, Rijk, EU, private partijen) beschikbaar te krijgen voor zowel innovatie- en onderwijsprogramma's als gebiedsontwikkeling.

Succesfactor 16 (specifieke organisatie/management) is het vertrekpunt om de diverse bovengenoemde succesfactoren efficiënt en krachtig op te pakken.

3.2 Marketing

Gebiedsontwikkeling en marketing gaan hand in hand. Naast scherpe keuzes in de inhoudelijke invulling van het programma - met als basisthema's water, energie, voedsel en vitaliteit – moet een scherp en herkenbaar profiel de kern voor de gebiedsmarketing worden.

Identiteit

De basis daarvoor ligt klaar, want op en rond de Kenniswerf en de partners gebeurt al veel vanuit die thema's die ook direct raken aan de grote maatschappelijke en economische opgaven van deze regio en van deze tijd.

Die - vaak individuele - inhoud moet nu een zichtbaar, herkenbaar en aantrekkelijk gezicht krijgen. Een gezamenlijke noemer en gedeeld verhaal. De opgave ligt daarom niet in het bedenken van een nieuw verhaal, maar in het verbinden, laden en uitdragen van wat er al is tot een marketingtechnisch aantrekkelijke identiteit.

Door alle activiteiten meer in samenhang te presenteren, komt de Kenniswerf sterker uit de verf als dé hotspot voor delta-innovatie. Het gebied krijgt meer zichtbaarheid en aantrekkingskracht voor studenten, nieuw talent, kenniswerkers, ondernemers, investeerders en partners. Tegelijkertijd versterkt het de gezamenlijke identiteit, samenhang en trots van de betrokken partijen.

Innovatie door echte mensen

Marketing en communicatie zijn daarbij geen ondersteunend middel, maar een sturend, strategisch instrument in de gebiedsontwikkeling. Actief inzetten op een helder overkoepelend verhaal en consistente uitstraling zetten Campus Kenniswerf als innovatiedistrict op de kaart.

Bouwen aan ambassadeurschap is daarbij belangrijk. Niet zenden om te informeren, maar van binnenuit laten zién wat hier gebeurt en wie dit gebied maken. De reeds gelanceerde podcast *Hotspot voor Delta-Innovatie* is hiervan een goed voorbeeld: een middel om verhalen te delen, innovatie aan echte mensen te koppelen en een netwerk van betrokkenen te activeren dat het merk Kenniswerf actief uitdraagt: de community.

Podcast Hotspot voor Delta-Innovatie

3.3 Community

Maakt marketing het verhaal en de identiteit van de Kenniswerf zichtbaar, dan geeft de community daar dagelijks betekenis aan.

Ontmoeting

Waar studenten, onderzoekers, ondernemers, onderwijsinstellingen en organisaties elkaar ontmoeten, ontstaat de meerwaarde van het gebied. Innovatie ontstaat niet alleen in formele projecten of programma's, maar ook in dagelijkse uitwisseling van ideeën, informele samenwerking en toevallige ontmoetingen. Een sterke en actieve community kan daarom een echte innovatieversneller zijn.

Een sterke Kenniswerf vraagt dus om plekken die ontmoetingen en interactie mogelijk maken. Denk aan gedeelde faciliteiten zoals Technum, test- en demonstratielocaties zoals Innovatiepunt KAAP, en plekken waar ontmoeting, verblijf en programmering samenkomen. Zoals horeca, evenementenlocaties en binnen- en buitenruimtes, waaronder de Lasloods en het nieuw te ontwikkelen stationsgebied.

Communitymanagement

Een sterke community ontstaat niet vanzelf. Daarvoor zijn programmering en actief communitymanagement nodig. Een goed functionerende community draagt bij aan snellere kennisvalorisatie, nieuwe samenwerkingen en een aantrekkelijk campusmilieu voor talent, bedrijven en partners.

New Waves

Het in 2023 gestarte project **New Waves** sluit hier direct op aan. Dit project uit het Nationaal Groeifonds loopt tot 2027 en verbindt en versterkt de Zeeuwse publiek-private samenwerkingen (PPS'en) rond water, energie en voedsel tot één samenhangend PPS-ecosysteem. Daarmee wordt gebouwd aan talentontwikkeling, innovatie, het aantrekken van investeerders en werkgelegenheid.

Voor de Kenniswerf is dit belangrijk, want juist hier komen de fysieke en inhoudelijke concentratie van onderwijs, onderzoek en bedrijfsleven samen. Daarmee is dit gebied een logische plek om dit Zeeuwse ecosysteem zichtbaar te maken en verder te laten groeien.

Samenwerking

De praktijk laat zien dat samenwerking op de Kenniswerf gericht moet worden ontwikkeld en niet vanzelf ontstaat. Partijen werken al samen in diverse projectstructuren, maar verdere groei van de Kenniswerf als ecosysteem (van overheid, onderwijs/onderzoek en bedrijfsleven) vraagt om gedeelde opgaven en ambities, en duidelijke afspraken over rollen, richting en besluitvorming.

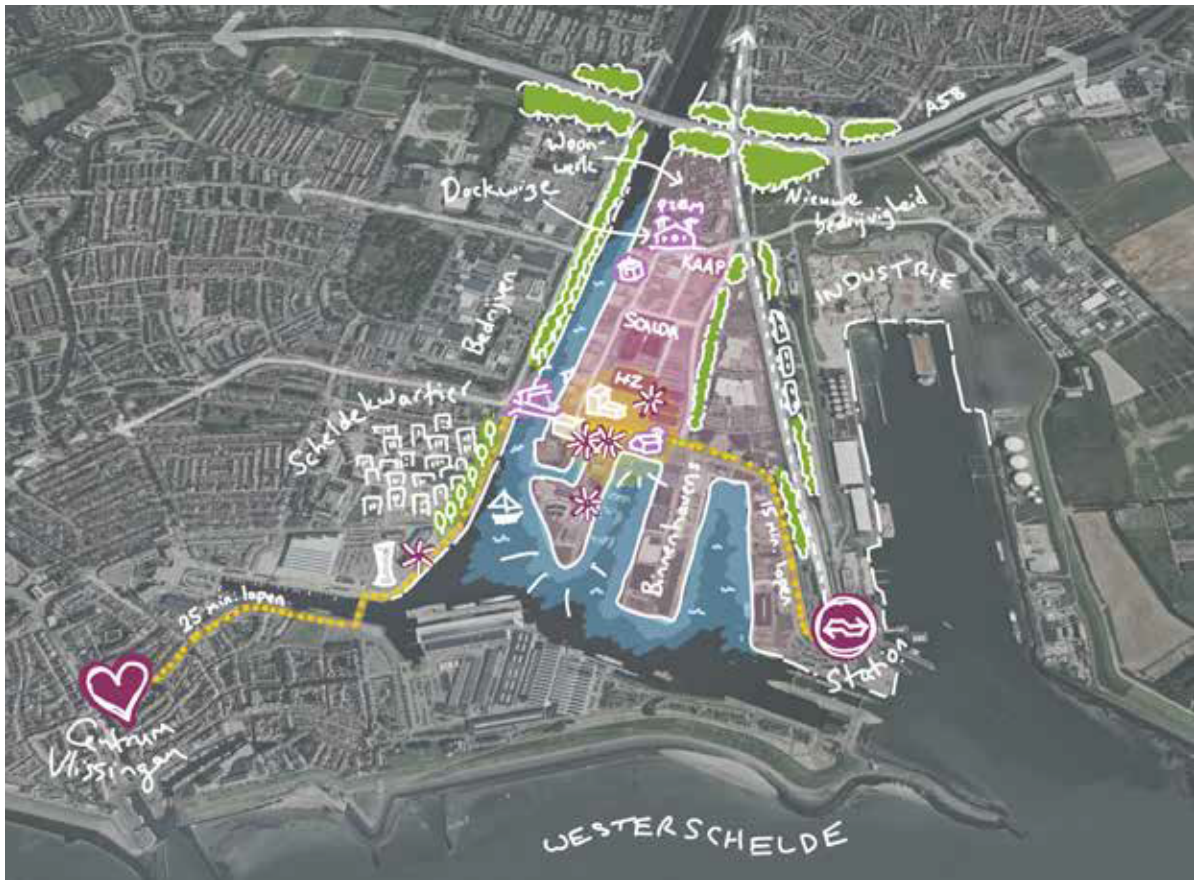
Tijdens werksessies met partners in juli 2025 zijn daarvoor een aantal belangrijke aandachtspunten benoemd: werken vanuit een gezamenlijke visie en ambitie, een passende governancestructuur, een sterkere positionering van de Kenniswerf en ruimte voor vertrouwen, transparantie en gedeeld eigenaarschap.

Samenwerken als proces

Met partners als DCC, Scalda, HZ, Impuls Zeeland en de gemeente Vlissingen wordt gewerkt aan verdieping van de samenwerking. Door concrete ondernemersvraagstukken centraal te stellen en de ondernemer als vertrekpunt te nemen, wordt gewerkt aan het leggen van de juiste verbindingen. Tegelijkertijd vraagt samenwerken om voortdurende afstemming, door verschillen in belangen, perspectieven en onderlinge afhankelijkheden.

De ambitie is om de samenwerking verder te versterken en te organiseren als een proces van doen, leren en bijstellen (zoals ook beschreven door Kaats en Opheij [1]). Om zo meer samenhang te brengen in sturing en besluitvorming.

Die samenwerking staat daarbij niet los van de fysieke inrichting van het gebied. De manier waarop partijen elkaar ontmoeten, samenwerken en gebruikmaken van de Kenniswerf, werkt direct door op de ruimtelijke uitwerking.

Bron: Kuiper Compagnons

3.4 Ruimtelijke uitwerking

Als ontmoeting, samenwerking en verblijf de ambities zijn voor een prettig campusmilieu, moet de ruimtelijke ontwikkeling dus een vertaling hiervan zijn. De keuzes voor inrichting, functies en verbindingen binnen het gebied ondersteunen hoe de Kenniswerf wordt beleefd en gebruikt.

[1] Verwijzend naar *Leren samenwerken tussen organisaties* van Kaats & Opheij, waarin samenwerking wordt gezien als een traject van gezamenlijk leren, reflecteren en bijstellen. Dit vraagt om structurele aandacht, zodat partners kunnen blijven bouwen aan de condities voor duurzame samenwerking.

Onderwijshuisvesting richtinggevend

De huisvestingskeuzes van HZ en Scalda zijn richtinggevend voor de verdere invulling van de campus. HZ wil een zorgvuldig besluit nemen over de toekomstige onderwijshuisvesting in Vlissingen en verschuift dit naar eind 2026. In de besluitvorming worden onder meer het ontwikkelen van een duurzaam meerjarenperspectief, nieuwe inzichten in demografische ontwikkelingen, de leergang Leven Lang Ontwikkelen, en de verdere versterking van samenwerking binnen de mbo–hbo–wo-keten in Zeeland meegewogen.

Voor Scalda is de situatie redelijk stabiel. Na recente investeringen in de vernieuwing van de onderwijsgebouwen op de Kenniswerf zijn binnen het huidige meerjarenonderhoudsplan (MJOP) geen grote aanvullende huisvestingsaanpassingen voorzien. Voor HZ ligt dit anders. Een belangrijk deel van het HZ-vastgoed is circa 40 jaar oud, waardoor verduurzaming, groot onderhoud en mogelijke nieuwbouw nadrukkelijk aandacht vragen.

De investeringskeuzes hiervoor zijn van grote invloed op de kwaliteit, aantrekkelijkheid en toekomstbestendigheid van de onderwijsvoorzieningen voor de komende decennia. Nu is er ruimte om de inrichting van de Kenniswerf beter af te stemmen op de behoeften voor het onderwijs en onderzoek van straks. Tegelijkertijd is tijdige besluitvorming nodig voor duidelijkheid over de toekomstige plek van de onderwijsgebouwen in het gebied en de rol van campus Kenniswerf als centrale onderwijs- en innovatieomgeving. Ook binnen Zeeland.

De concentratie van onderwijs, onderzoek, innovatie en ondernemerschap op één onderscheidende locatie versterkt de samenwerking, kennisuitwisseling, het efficiënt ruimtegebruik en vestigingsklimaat. Versnipper je functies over meerdere locaties dan vraagt dat extra investeringen en verzwakt dit de zichtbaarheid en samenhang van het kennisecosysteem rond delta-innovatie.

Sturingsinstrumenten

Ondanks de onzekerheden rond de verdere ontwikkeling van de Kenniswerf wordt het gebied al ruimtelijk voorbereid op toekomstige keuzes. Door de ligging, bereikbaarheid, beschikbare ruimte en aanwezigheid van onderwijsinstellingen is de Kenniswerf namelijk een kansrijke ontwikkellocatie.
Om nu al daarop te kunnen sturen zet de gemeente Vlissingen verschillende instrumenten in:

- **Voorkeursrecht**

Op een aantal strategische percelen is voorkeursrecht gevestigd om grip op toekomstige ontwikkelingen te houden en ongewenste versnippering te voorkomen. Voor bestendiging hiervan is uiterlijk in maart 2027 een wijziging van het omgevingsplan nodig.

- **Ruimtelijk kader**

In voorbereiding op deze wijziging wordt een ruimtelijk kader opgesteld, afgestemd op de gronden met voorkeursrecht. Dit geeft inzicht in hoe functies als onderwijs, wonen, bedrijvigheid, mobiliteit en openbare ruimte ruimtelijk kunnen samenhangen.

De beoogde nieuwbouw van de HZ maakt veel vastgoed beschikbaar voor herontwikkeling. Het gebiedsplan onderzoekt de ruimtelijke inrichting van de gronden van de HZ, Scalda en de strategische percelen met voorkeursrecht.

• **Beeldkwaliteitsplan**
Samen met betrokken partijen wordt gewerkt aan een beeldkwaliteitsplan, met richtlijnen voor de openbare ruimte en toekomstige bouwplannen. Zo worden de gewenste campusuitstraling en duurzaamheidsambities geborgd.

• **Grondexploitatie**
Ook financieel wordt de ontwikkeling voorbereid. Bij de vaststelling van de ontwikkelvisie Kenniswerf heeft de gemeenteraad ook de grondexploitatie Kenniswerf fase 5 vastgesteld. Hierin is de specifieke rijksuitkering uit het Wind in de Zeilen-pakket ook verwerkt. Deze grondexploitatie heeft een negatieve eindwaarde van € 2,7 miljoen.

Functies

Op campus Kenniswerf moet ruimte voor verblijf, ontmoeting en langzaam verkeer de boventoon gaan voeren. Met meer aandacht voor lopen en fietsen – het liefst in een zo groen mogelijke omgeving, en minder voor de auto.

Tegelijkertijd blijft de auto voor een deel van de gebruikers belangrijk als vervoersmiddel. Om balans tussen bereikbaarheid en ruimtelijke kwaliteit te krijgen, wordt gekeken naar het concentreren van parkeren.

Kaartbeeld; ruimtelijk kader

Wonen

Studentenhuisvesting is een belangrijk onderdeel van de campusontwikkeling. Nieuwe woningen voor studenten dragen bij aan een sociaal veilig campusgebied doordat het ook levendig is buiten de reguliere onderwijsuren.

In fases wordt toegewerkt naar circa 600 studentenstudio's. Een groot deel hiervan komt voort uit de beoogde herschikking van bestaande studentenhuisvesting in Vlissingen. Daarmee komt in het bestaande stedelijk gebied ruimte voor transformatie en herontwikkeling, bijvoorbeeld voor reguliere woningbouw. En dat sluit weer aan op de woningbouwambities uit Walcheren 2050.

Zo levert studentenhuisvesting niet alleen kwaliteitsverbetering op voor de campus, maar ook voor de evenwichtige ruimtelijke ontwikkeling van Vlissingen als stad.

Uitgangspunten van het stedenbouwkundig plan

- Aan de **kanaalzone** – levendige zone met mix van studentenwoningen en campus (ondersteunende) functies.
- Verbinding met het **water** en **centrale groene ruimte.**
- **Activering** van de straat, kanaalzone en centrale groene ruimte met ingangen en actieve plinten/begane grond.
- Verbinding zoeken met mogelijke 'aula' ten noorden van planlocatie.
- **4-5 bouwlagen**, rekening houden met mogelijk nieuwbouw HZ ten oosten van locatie

Verblijven

Verblijven vraagt ook om de juiste voorzieningen. Welke precies passend zijn bij de aard en schaal van deze campus wordt nog bekeken. Denk aan mogelijkheden om te sporten, te eten, te ontmoeten of aan gedeelde voorzieningen (shared-facilities).

Reizen en verkeer

Een campus floreert pas bij een goede bereikbaarheid. Binnen Zeeland zijn de onderlinge afstanden relatief groot en sluiten het openbaar vervoer, met name in frequentie en dienstregeling, nog onvoldoende aan op de behoeften van studenten en medewerkers. Hoewel de Kenniswerf bereikbaar is per trein, bus, auto en ferry, blijft de toegankelijkheid, vooral buiten piekuren, beperkt.

Daarmee vraagt mobiliteit nu al om een integrale aanpak in de verdere ontwikkeling van het gebied. Daarnaast is ook ruimte nodig voor parkeren, liefst geconcentreerd. Voor een gebouwde parkeervoorziening is op dit moment nog geen financiële ruimte.

Maar een centrale parkeervoorziening of mobiliteitshub biedt wel kansen om bestaande parkeerplaatsen te clusteren. Om zo weer ruimte vrij te spelen voor vergroening en kwaliteitsverbetering van de campusomgeving.
Een samenhangende mobiliteitsaanpak is kortom een randvoorwaarde voor een goed bereikbare en aantrekkelijke campus.

4. Bredere ontwikkelingen

De toekomst van de Kenniswerf kan niet los worden gezien van zijn bredere context. Wat er provinciaal tot landelijk gebeurt, heeft direct of indirect gevolgen voor dit gebied.

4.1 Nationale ontwikkelingen

Er zijn een aantal relevante nationale ontwikkelingen, waar lokaal en regionaal slechts beperkt invloed op uit te oefenen is. Terwijl deze landelijke context wel van grote betekenis kan zijn voor de positie en ontwikkelrichting van de Kenniswerf. Het Rijk zoekt steeds meer de samenwerking met regio's voor grote nationale opgaven. De Kenniswerf kan daarbinnen bijdragen aan een Zeeuwse kennis- en innovatiebasis voor energie, industrie en arbeidsmarkt.

Energie

De nationale energieopgave raakt Zeeland en Vlissingen op meerdere manieren. Het Rijk zet in op energiezekerheid, betaalbare energie en verduurzaming van industrie en samenleving. Daarbij gaat het om de mogelijke komst van nieuwe kerncentrales, maar ook om wind op zee, elektrificatie, netcongestie, groene waterstof, energie-infrastructuur en de opbouw van een nucleair kenniscluster.

Voor Zeeland is vooral de mogelijke komst van kerncentrales belangrijk. Het locatiebesluit wordt eind 2026 verwacht, inmiddels is bekend dat de locaties Borssele en Vlissingen zijn afgevallen. Met dat besluit aan de **horizon** wordt ook gewerkt aan een **Rijk-Regio pakket**: een gezamenlijk pakket van maatregelen voor de regio waar deze centrales worden gebouwd. De uitkomst van deze besluitvorming is van belang voor de Kenniswerf, maar de betekenis van de energieopgave voor het gebied reikt verder dan kernenergie alleen.

Andere energieontwikkelingen landen ook in de regio Vlissingen of raken die direct. Zoals de aanlanding van wind op zee, de elektrificatie van industrie, vraagstukken rond netcongestie,

de mogelijke productie van groene waterstof en ontwikkelingen als een ammoniakterminal. Deze bewegingen vergroten de vraag naar goed opgeleid personeel, nieuwe kennis en toegepaste innovatie.

• **Relevant voor de Kenniswerf** omdat hiermee kansen ontstaan om een rol te pakken in onderwijs, onderzoek en innovatie rond de energietransitie, ongeacht het besluit over de locatie van kerncentrales. Van opleidingen en 'praktijkgericht' onderzoek tot simulatie, ontwerp, data-analyse, talentontwikkeling en samenwerking met bedrijven en landelijke kennispartners. In juni 2026 werd bekend dat het Rijk middelen beschikbaar gaat stellen om twee nucleaire kennishubs te starten om kennis, innovatie en talent voor de energietransitie te versterken. Eén hub zal worden ingericht door HZ en Avans Hogeschool in de regio's Zeeland en West-Brabant.

Defensie

Door onder meer geopolitieke ontwikkelingen neemt op nationaal niveau de aandacht voor defensie toe. Dit leidt tot extra investeringen in capaciteit, infrastructuur en innovatie. Dat kan tot een grotere vraag leiden naar technische opleidingen, onderzoek en innovatie op het gebied van maritieme toepassingen en dual-use technologie.

Voor Zeeland, en in het bijzonder de regio Vlissingen, is dat relevant door de strategische ligging en de aanwezigheid van maritieme industrie.

• **Relevant voor de Kenniswerf** vanwege de kansen om aan te sluiten bij deze ontwikkelingen. Bijvoorbeeld door onderwijs en onderzoek te faciliteren dat relevant is voor defensie en maritieme sectoren. Hoe groot deze kansen zijn en wanneer ze ontstaan, hangt af van nationale besluitvorming.

Kennis- en innovatiegebieden

De **Nota Ruimte** is de langetermijnvisie van het Rijk op de ruimtelijke inrichting van Nederland, met keuzes richting 2030 en 2050 en een doorkijk naar 2100. Een belangrijk kader dus voor de toekomstige ruimtelijke positionering van economische, kennis- en innovatiegebieden. In de aanloop naar de verdere uitwerking van de *Nota Ruimte* zijn ook de ruimtelijke opgaven van Nederlandse campussen in beeld gebracht. In dat onderzoek zijn 19 campussen, zoals bijvoorbeeld Utrecht Science Park, bekeken. Kenniswerf Vlissingen is daarin niet meegenomen.

• **Relevant voor de Kenniswerf** omdat de ambitie juist is om hier onderwijs, onderzoek, ondernemerschap, startups, scale-ups, studentenhuisvesting en gebiedsontwikkeling sterker met elkaar te verbinden. Een combinatie die het gebied relevant maakt binnen nationale discussies over campussen, innovatie, arbeidsmarkt en regionale ontwikkeling.

Voor Zeeland is het daarom van belang om richting het Rijk kenbaar te maken dat voorbijgaan aan de Kenniswerf als

campus niet past bij de Zeeuwse ambities (zoals vastgelegd in *Zeeland 2050*, *Wind in de Zeilen* en *Campus Zeeland*). Bijvoorbeeld via de ingediende Zeeuwse zienswijze op de *Nota Ruimte*. Hierin benadrukken de Zeeuwse overheden dat in Zeeland veel nationale opgaven samenkomen en dat groei van economie, woningbouw en voorzieningen nodig is om deze opgaven aan te kunnen pakken.

Rijk-regiosamenwerking

Het regeerakkoord **Aan de slag** biedt aanknopingspunten om de Kenniswerf sterker te positioneren in het gesprek met het Rijk. In het akkoord staat dat het Rijk samen met regio's wil werken aan strategische agenda's om grote opgaven integraal en gezamenlijk te realiseren. Daarbij wordt expliciet benoemd dat regionale uitdagingen vaak om regionale oplossingen vragen en dat de kennis en kunde van de regio centraal moeten staan.

- **Relevant voor de Kenniswerf** omdat dit aansluit bij de ontwikkeling van Zeeland richting 2050 en de rol die de Kenniswerf kan vervullen. De campus is een concrete plek waar nationale opgaven rond energie, onderwijs, arbeidsmarkt, innovatie en regionale ontwikkeling samenkomen. Karakteristieken waarmee het een ruimtelijke en inhoudelijke bouwsteen kan zijn voor bredere nationale en provinciale ambities. Geen losstaand Vlissings project, maar onderdeel van de Rijk-regioaanpak voor Zeeland.

Scheepsbouw

De maritieme maakindustrie is op nationaal niveau nadrukkelijk in beeld. In de Sectoragenda Maritieme Maakindustrie No guts, no Hollands Glorie! wordt het belang van de scheepsbouwsector gekoppeld aan veiligheid, energietransitie en het verdienvermogen van Nederland. De agenda bevat 5 actielijnen, 25 maatregelen en 5 koploperprojecten.
Voor Vlissingen is koploperproject De werf van de toekomst bijzonder relevant. In Zeeland 2050 wordt dit als sleutelproject binnen de haven- en industrieagenda genoemd. Gericht op het versterken van de Nederlandse scheepsbouw: sneller, innovatiever en met minder afhankelijkheden strategische schepen bouwen. Vlissingen wordt daarbij expliciet genoemd als centrum voor ontwerp, bouw en integratie van marineschepen.

• **Relevant voor de Kenniswerf** omdat de maritieme maakindustrie moderniseren vraagt om technisch talent, praktijkgericht onderzoek, innovatie, digitalisering en samenwerking met onderwijsinstellingen. Daarmee is de scheepsbouw niet alleen een economische kans voor Vlissingen, maar ook een inhoudelijke bouwsteen voor de verdere identiteit van de Kenniswerf.

4.2 Provinciale ontwikkelingen

Vanuit Provincie Zeeland lopen verschillende trajecten die invloed kunnen hebben op de positionering van de Kenniswerf, maar waarop de projectgroep Kenniswerf slechts beperkt invloed heeft.

Zeeuwse strategische agenda

De strategische agenda **Zeeland 2050** vormt een belangrijk provinciaal en Rijk-regio kader voor de toekomst van de Kenniswerf. In deze agenda worden 3 groeimotoren benoemd die elkaar versterken: Sterke dorpen en bruisende steden, Magneet voor talent en Clean energy port. Zeeland kan alleen groeien als wonen, werken, leren, bereikbaarheid, voorzieningen en economie in samenhang worden ontwikkeld, is de kernredenering.

- **Relevant voor de Kenniswerf** is dat onderwijs en onderzoek in Zeeland nadrukkelijk worden gekoppeld aan de grote transities waar de regio en Nederland voor staan. *Zeeland 2050* benoemt daarbij thema's als energie (inclusief nucleair), water, voedsel, defensie en scheepsbouw. Daarmee wordt de Kenniswerf niet als pure campus- of onderwijslocatie gepositioneerd, maar als een plek waar kennis, talent en innovatie bijdragen aan de strategische opgaven van Zeeland.

Binnen het bredere Zeeuwse kennis- en innovatie-ecosysteem kan de campus Kenniswerf, in samenhang met andere campussen en clusters, juist op Walcheren een onderscheidende rol vervullen. Wel moeten daarvoor scherpere keuzes in programma en ruimtelijke ontwikkeling worden gemaakt en moet de samenwerking met partners verder worden aangescherpt.

Delta University

Binnen Zeeland 2050 wordt onder de werktitel *Delta University* gewerkt aan een vernieuwend onderwijs– en onderzoeksconcept voor Zeeland. Het doel is niet het oprichten van een zelfstandige universiteit, maar om de bestaande Zeeuwse onderwijs- en kennisbasis te versterken met academisch onderwijs en onderzoek, 'powered by' bestaande universiteiten.

Daarbij wordt uitgegaan van een kennisalliantie waarin mbo, hbo en wo nauwer met elkaar worden verbonden, voortbouwend op de werkwijze van het DCC. Via nieuwe academies en samenwerkingen met universiteiten kan bachelor- en masteronderwijs in Zeeland worden opgezet en uitgebreid, gekoppeld aan thema's die passen bij de Zeeuwse sterktes en opgaven.

- **Relevant voor de Kenniswerf** omdat het gebied letterlijk ruimte kan bieden aan onderdelen van deze ontwikkeling, zoals onderwijsruimten, onderzoeksgroepen, labs, en ontmoetingsplekken in verbinding met bedrijven. De meerwaarde ligt daarbij in de combinatie ervan met studentenhuisvesting en gebiedsontwikkeling.

Omdat de verdere uitwerking van de Delta University afhankelijk is van bestuurlijke en financiële afspraken, is het voor de Kenniswerf vooral zaak ruimte te houden om hierop aan te kunnen sluiten, zonder vooruit te lopen op keuzes die elders nog worden gemaakt.

Nucleair kenniscluster

Binnen de provinciale inzet op een nucleair kenniscluster kan de Kenniswerf een rol vervullen. De mogelijke komst van nieuwe kerncentrales naar Zeeland en de bredere ontwikkeling van nucleaire kennis en capaciteit, vragen om versterking van onderwijs, onderzoek, innovatie en talentontwikkeling. Niet alle activiteiten binnen dit cluster hoeven plaats te vinden op of nabij nucleaire praktijklocaties. Juist voor onderwijs, ontwerp, simulatie, data-analyse, toegepast onderzoek en samenwerking met bedrijven kan de Kenniswerf als locatie een passende plek bieden.

Het college van Gedeputeerde Staten heeft de Zeeuwse voorwaarden voor de mogelijke komst van kerncentrales geactualiseerd in een **voorwaardenpakket**. Daarmee maakt de Provincie duidelijk wat zij belangrijk vindt als het Rijk besluit dat nieuwe kerncentrales in Zeeland worden gebouwd. De locatiekeuze ligt bij het Rijk en wordt verwacht eind 2026. Ook de gemeente Vlissingen heeft een participatietraject doorlopen. De opbrengsten daarvan zijn gebundeld in een Analyse- en Opbrengstenverslag en gebruikt voor de formulering van **De 10 Vlissingse bouwstenen** voor het Rijk-Regiopakket.

De 10 Vlissingse bouwstenen

- **Relevant voor de Kenniswerf** vanwege een mogelijke rol binnen de kennis- en onderwijsinfrastructuur rondom kernenergie en aanverwante energiethema's. Door activiteiten rondom opleiding, onderzoek en innovatie op de Kenniswerf te laten landen, kan worden gebouwd aan een samenhangende kennispijler, in samenwerking met regionale, landelijke en internationale partners.

Het onderscheid tussen activiteiten voor kennis en onderwijs enerzijds en voor nucleaire praktijk anderzijds blijft van

belang. Daadwerkelijke nucleaire activiteiten en experimenten horen thuis op daarvoor geschikte en veilige locaties elders in Zeeland. De Kenniswerf kan aan een ondersteunende en aanvullende locatie zijn waar ontwikkeling e toepassing van kennis en talent samenkomen binnen de bredere energietransitie.

Ontwikkelbedrijf en gebiedsontwikkeling

Provincie Zeeland verkent haar rol in de versnelling van stedelijke gebiedsontwikkelingen en andere ruimtelijke opgaven richting 2050.
Aanleiding hiervoor is dat de ambities uit Zeeland 2050 en de Nota Ruimte vragen om meer uitvoeringskracht, samenhang en tempo bij grote gebiedsontwikkelingen, zoals woningbouwlocaties, uitbreiding van haven- en bedrijventerreinen en kennis- en innovatiegebieden. Onderdeel van deze verkenning is de vraag of een ontwikkelbedrijf, of een andere gezamenlijke uitvoeringsstructuur, kan helpen om provincie, gemeenten en mogelijk het Rijk beter te organiseren rond complexe opgaven.

- **Relevant voor de Kenniswerf** omdat de opgave de gemeentelijke schaal overstijgt. De ontwikkeling tot Campus Kenniswerf vraagt om samenhang tussen onderwijs, innovatie, wonen, bereikbaarheid, vastgoed, openbare ruimte en versterking van de economische structuur. Ook spelen er financiële en organisatorische vraagstukken die niet door één partij alleen kunnen worden opgelost. De verkenning naar een ontwikkelbedrijf kan daardoor belangrijk worden voor de vraag hoe de Kenniswerf na het advies van de kwartiermaker verder wordt georganiseerd en uitgevoerd.

Zeeuwse merkorganisatie

Zeeland & Partners is de destinatiemarketingorganisatie van Zeeland, tot 2026 bekend als Merkorganisatie Zeeland. De organisatie positioneert Zeeland als aantrekkelijke regio om te wonen, werken, leren en ondernemen. Voor de Kenniswerf is aansluiten bij het Zeeuwse merk van belang om de eigen ontwikkeling te versterken en beter zichtbaar te worden binnen een bredere provinciale en (inter)nationale context.

- **Relevant voor de Kenniswerf** is de samenwerking vanwege een aantal sleuteldoelgroepen: studenten en young professionals, kenniswerkers en onderzoekers en bedrijven en ondernemers. Voor hen kan Zeeland en de Kenniswerf als herkenbare plek fungeren voor opleiding, carrière en leefkwaliteit, kennisontwikkeling en innovatie binnen het Zeeuwse ecosysteem en toegang tot talent. Op dit moment wordt hier al op ingezet via de samenwerking van Zeeland & Partners met Citymarketing Vlissingen in het traject *Boeien en binden van jongeren aan de provincie*.

De merkorganisatie is ook relevant richting onderwijs- en kennisinstellingen en (inter)nationale partners. Door het Zeeuwse verhaal rond energie, water, maritieme en industriële innovatie te verbinden aan concrete locaties, programma's

en ecosystemen, wordt Zeeland sterker op de kaart gezet. De Kenniswerf kan hierin fungeren als een herkenbare plek waar het Zeeuwse merk wordt vertaald naar onderwijs, onderzoek, ondernemerschap en gebiedsontwikkeling.

In samenhang met kennislocaties in Middelburg kan worden verkend of en hoe deze positionering complementair en gezamenlijk kan worden opgepakt binnen een bredere kennis- en ontwikkelregio Middelburg/Vlissingen. De aanwezigheid van onderwijs- en kennisinstellingen zoals HZ in beide gemeentes, het DCC op de Kenniswerf en het Joint Research Center Zeeland (JRCZ) in Middelburg zijn hiervoor aanknopingspunten.

4.3 Regionale ontwikkelingen

Ook regionaal zijn er meerdere krachten en bewegingen die de Kenniswerf raken en waarvan de uitkomst mede richtinggevend is voor de doorontwikkeling van het gebied

Toekomstvisie vervolgonderwijs

De **Toekomstvisie vervolgonderwijs, 2025-2035** voor regio Middelburg en Vlissingen richt zich op het versterken van de regionale kennis- en arbeidsmarktpositie door samenwerking. Onderwijsinstellingen, overheden en het bedrijfsleven realiseren gezamenlijk een samenhangend en toekomstbestendig onderwijsaanbod. Die ambitie is op 4 maart 2026 bekrachtigd met de **ondertekening** van de *Intentieverklaring strategisch partnerschap vervolgonderwijs en onderzoek* door de gemeenten Middelburg en Vlissingen. Daarmee spreken ze uit Walcheren verder te willen ontwikkelen tot een sterke onderwijs- en onderzoeksregio. De Kenniswerf kan als centrale hub op Walcheren de positie van satellietlocaties in Terneuzen, Goes en Zierikzee versterken door kennis te delen.

Onder de strategische onderwijs- en onderzoeksagenda van *Campus Zeeland*, en in samenhang met *Zeeland 2050*, werken onderwijs, overheid en bedrijfsleven als partners aan een gezamenlijke uitvoeringsagenda. Deze richt zich onder meer op studentenhuisvesting, voorzieningen, bereikbaarheid, profilering en een gezamenlijke lobby. Tegelijk wordt verkend hoe deze samenwerking kan worden ondergebracht in een passende governance van *Campus Zeeland*, met heldere afspraken over rollen, mandaat en besluitvorming.

- **Relevant voor de Kenniswerf** omdat het gebied een sleutelrol kan spelen als omgeving waar onderwijs, onderzoek en bedrijfsleven zich ontwikkelen en elkaar ontmoeten. Met partijen als HZ, Scalda en DCC heeft de Kenniswerf een solide basis binnen het regionale kennis- en innovatie-ecosysteem. Samen met locaties als het UCR, JRCZ en Zeeuws Evenementen Podium (Zep Middelburg) ontstaat zo een sterker netwerk op Walcheren dat talent aantrekt, behoudt en verbindt aan de arbeidsmarkt van morgen.
Zo wordt de duurzame ontwikkeling van Zeeland als geheel versterkt.

Walcheren 2050

Één van de pijlers in *Zeeland 2050* is sterke dorpen en bruisende steden. De gemeenten op Walcheren hebben daarvoor een uitwerking gemaakt, waarin groei van het aantal inwoners (‘meer Zeeuwen’) wordt gezien als randvoorwaarde voor leefbaarheid, voorzieningen en economische ontwikkeling. In dat kader zijn door **MUST** drie ontwikkelscenario’s uitgewerkt, met een mogelijke groei van respectievelijk 15.000, 30.000 en 60.000 inwoners. Deze scenario’s geven richting aan de ruimtelijke en programmatische keuzes die de komende jaren op Walcheren moeten worden gemaakt.

Parallel hieraan analyseerde onderzoeksbureau **Ecorys** de demografie, voorzieningen en arbeidsmarkt. Deze analyse geeft inzicht in de haalbaarheid en impact van de verschillende

groeiscenario's en de consequenties voor onder andere woningbouw, onderwijs, werkgelegenheid en bereikbaarheid.

• **Relevant voor de Kenniswerf** zijn de uitkomsten van *Walcheren 2050*, omdat die van directe invloed zijn op de ontwikkeling van het gebied. Afhankelijk van de gekozen groeirichting kan de Kenniswerf een rol spelen in het opvangen van woningbouw, het versterken van de onderwijs- en kennisinfrastructuur en het ondersteunen van economische groei op Walcheren.

De besluitvorming over de scenario's en de vertaling daarvan naar beleid vindt plaats via de colleges en gemeenteraden van de Walcherse gemeenten. Hoe deze keuzes worden gemaakt en uitgewerkt, is bepalend voor de verdere positionering en ontwikkeling van de Kenniswerf binnen de regio.

Havenbedrijf North Sea Port

Een actievere betrokkenheid van North Sea Port bij de ontwikkeling van de Kenniswerf kan bijdragen aan het versterken van het ecosysteem waarbinnen de haven opereert. In een context van schaarse ruimte en toenemende opgaven rond energie, verduurzaming, logistiek en digitalisering, groeit het belang van gerichte keuzes en slimme samenwerking. Aansluiting bij bestaande regionale samenwerkingsverbanden, zoals Smart Delta Resources, ligt hierbij voor de hand en kan bijdragen aan het versterken van de economische en innovatieve slagkracht van de regio.

• **Relevant voor de Kenniswerf** zijn de mogelijkheden om verbindingen tussen haven, industrie, onderwijs en kennisinstellingen verder te ontwikkelen. En gezamenlijk te werken aan innovatie en kennisontwikkeling die direct aansluit op de behoeften vanuit het haven- en industriecluster. De nabijheid van onderwijsinstellingen maakt bovendien een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt mogelijk, juist in de haven(industrie)sector met een groeiende behoefte aan technisch geschoold personeel. Initiatieven als talentdagen en gerichte matching tussen vraag en aanbod, maar ook een sterker profiel van Campus Kenniswerf kunnen helpen om talent aan te trekken.

Deze lijn sluit aan bij het strategisch plan Impact 2030 van North Sea Port, waarin bij de uitdagingen van de arbeidsmarkt samenwerking met onderwijs en innovatienetwerken expliciet wordt benoemd, zoals via North Sea Port Talent. Ook in de

strategische nota *Uitvoeringsagenda Grensoverstijgende aanpak North Sea Port District* (intern document) wordt in sleutelproject 13 ingezet op het versterken van de kennisinfrastructuur en de koppeling met arbeidsmarkt en innovatie. De Kenniswerf kan een concrete landingsplek zijn voor deze ambities.

De ligging van de Kenniswerf op de overgang tussen stad en haven biedt daarnaast kansen om deze werelden sterker met elkaar te verbinden. In Vlissingen is de haven historisch nauw verweven met de stad en vormt een belangrijk onderdeel van het stedelijk karakter.

Vergelijkbare ontwikkelingen zijn zichtbaar in andere havengebieden, zoals de **Merwe-Vierhavens (M4H)** en de **RDM Campus** in Rotterdam, waar innovatie, onderwijs en stedelijke functies samenkomen. De Kenniswerf biedt de mogelijkheid om in Zeeland een vergelijkbare verbinding tussen economische dynamiek en leefkwaliteit te realiseren, passend bij de schaal en kenmerken van de regio.

North Sea Port kent als organisatie met publieke aandeelhouders ook een bredere maatschappelijke verantwoordelijkheid. Betrokkenheid bij de Kenniswerf kan bijdragen aan regionale ontwikkeling, arbeidsmarkt en leefomgeving, passend binnen de bestaande rol van de haven.

5. Dilemma's

De Kenniswerf staat aan de vooravond van een nieuwe ontwikkelfase en daarmee voor een aantal dilemma's.

Ruimtelijke vraag *naar* dit gebied

Grote maatschappelijke en economische ontwikkelingen – zoals versterking van de maritieme maakindustrie, energietransitie, defensiegerelateerde innovaties en nucleaire kennisontwikkeling – zorgen voor een toenemende ruimtevraag op de Kenniswerf. Door de combinatie van onderwijs, kennisinstellingen, havengebonden bedrijvigheid en strategische ligging ontstaat een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor nieuwe initiatieven.

Juist daarin ligt ook een belangrijke uitdaging. Hoewel de campus ontwikkelruimte kent, is die niet onbeperkt. Niet iedere ontwikkeling die zich aandient, kan of moet een plek krijgen. Zonder duidelijke keuzes ontstaat het risico op versnippering, ruimtedruk en verlies van identiteit. Een sterke campus ontstaat niet door zoveel mogelijk functies toe te voegen, maar door gericht te bouwen aan een herkenbaar en onderscheidend profiel.

Daarom is een gericht 'deurbeleid' nodig. Alleen functies, organisaties en ontwikkelingen die het ecosysteem van de Kenniswerf daadwerkelijk versterken en bijdragen aan de gewenste campusidentiteit horen hier thuis. Initiatieven die wel ruimte vragen, maar de strategische koers van het gebied onvoldoende ondersteunen, niet.

Door de komende jaren nadrukkelijker te sturen op positionering en identiteit met bewuste keuzes, kan de Kenniswerf uitgroeien tot een onderscheidende campus waar onderwijs, innovatie, ondernemerschap en hoogwaardige kennisontwikkeling elkaar versterken. En als toekomstbestendige campus een wezenlijke bijdrage leveren aan de economische en maatschappelijke ontwikkeling van Zeeland.

Koers bepalen terwijl de context beweegt

De ontwikkeling van de Kenniswerf vindt plaats in een context waarin veel bepalende ontwikkelingen buiten de directe invloedssfeer van de Kenniswerf zelf liggen. Nationale

en regionale trajecten rond onder andere energie, defensie, woningbouw en onderwijs zijn richtinggevend voor de toekomst van het gebied, maar kennen nog onzekere uitkomsten en planningen. Hoewel Provincie Zeeland in veel van deze trajecten goed aangehaakt is, verloopt de besluitvorming gefaseerd via Rijk, provincie en vervolgens gemeente, waardoor doorwerking naar de Kenniswerf tijd vraagt.

Tegelijkertijd werken betrokken partijen vanuit hun eigen rol en verantwoordelijkheid aan parallelle opgaven. Daarbij maken zij eigen keuzes, soms vooruitlopend op ontwikkelingen, soms juist afwachtend. Dit is begrijpelijk, maar maakt het lastiger om tot een gezamenlijke koers en tempo te komen, zeker in een bestuurlijke context waarin nieuwe colleges en programma's leiden tot herijking van prioriteiten.

Van ambitie naar uitvoering

In de afgelopen periode is ingezet op maatregelen die ook onafhankelijk van toekomstige keuzes bijdragen aan de ontwikkeling van de Kenniswerf. Deze ruimte is echter gelimiteerd. De vraag is nu welke vervolgstappen in deze fase passend en realistisch zijn, gegeven de afhankelijkheden en onzekerheden die er nog zijn.

Daarmee ontstaat een spanningsveld tussen een ambitieus toekomstbeeld formuleren en het maken van concrete keuzes nu. De ontwikkeling vraagt om richting en perspectief, maar ook om realistische stappen die aansluiten bij de huidige fase.

Een belangrijk vraagstuk daarbij is de positionering van de Kenniswerf binnen Zeeland. Heldere en gedeelde verwachtingen van en richting partners, waaronder de Provincie Zeeland en de gemeente Middelburg, zijn nodig om verdere stappen te kunnen zetten. Duidelijkheid over de rol van de Kenniswerf als één van de centrale ontwikkellocaties in Zeeland helpt om richting te geven aan de ontwikkeling en om keuzes beter te onderbouwen.

Intentieverklaring strategisch partnerschap

6. Advies Samen aan boord

Voorgaande hoofdstukken beschrijven wat er nu al gebeurt op de Kenniswerf én de kansen en dilemma's op weg naar de verdere doorgroei. In dit hoofdstuk legt kwartiermaker Adriaan Visser zijn visie neer en doet een aantal aanbevelingen.

6.1 In het kort

Uit dit ambitiedocument kan één ding met zekerheid worden vastgesteld: Kenniswerf begint niet vanaf nul. Er is al heel veel gebeurd en er ligt een sterke basis. Tegelijkertijd is de huidige organisatievorm onvoldoende om de volgende fase zelfstandig tot stand te brengen. De organisatie zit op dit moment 'klem' tussen ambitie en realiteit.

De verdere ontwikkeling vraagt daarom om een gedeelde, gedragen ambitie van de gemeenten Vlissingen en Middelburg, de provincie Zeeland en haar partners. Daarbij hoort een geborgde continuïteit van de projectorganisatie via langjarige, structurele financiering en een doordachte gezamenlijke governance.

De hoofdopgave is daarmee helder: de Kenniswerf kan doorgroeien van een Vlissingse gebiedsontwikkeling naar een Zeeuwse ontwikkellocatie voor onderwijs, innovatie, ondernemerschap en wonen als de gezamenlijke aanpak juist is.

6.2 Visie op de Kenniswerf van vandaag

Blik op wat er al is

Op de Kenniswerf zijn al belangrijke partijen aanwezig, zoals de grootste onderwijsinstellingen van Zeeland: HZ en Scalda. Net als Impuls Zeeland, hét regionale ontwikkelingsbedrijf gericht op innovatie, investeren en internationalisering, het Delta Climate Center (DCC), Innovatiepunt KAAP en diverse innovatieve bedrijven die in Dockwize hun thuishaven hebben gevonden.

Ook Middelburg is via onderwijsinstellingen verbonden aan de Kenniswerf. Daar zijn onder meer HZ, het Joint Research Centre Zeeland (JRCZ), University College Roosevelt (UCR) en Scalda gevestigd.

Kenniswerf biedt daarmee alle ruimte, letterlijk én figuurlijk, om bij te dragen aan innovatie, onderwijs, ondernemen en niet in de minste plaats wonen. De ligging is bijzonder gunstig: aan het eind van de A58, vlak bij de binnenstad van Vlissingen, direct aan de Binnenhaven en op korte afstand van havengebonden activiteiten. Het NS-station Vlissingen is op loopafstand en Middelburg ligt slechts 6 kilometer verderop.

De colleges van Vlissingen en Middelburg werken gezamenlijk aan de onderwijsambities. Hiervoor is recent een intentieverklaring getekend. Dat is een belangrijke eerste stap.

Blik op wat nog ontbreekt

Hoewel er zeker ook sprake is van private partijen, staat publiek-publieke samenwerking nog te veel centraal. Veel partijen op de Kenniswerf zijn publiek gefinancierd. Grote private investeringen zijn er niet gedaan en zitten op dit moment ook niet in de pijplijn.

Op enige afstand zou je kunnen zeggen dat Middelburg en Vlissingen op weg zijn naar een regionaal cluster. Zo ver is het echter nog niet. De samenwerking zou zich nog verder moeten ontwikkelen. Dat gaat ook over de vraag welke opleidingen waar gegeven worden, de huisvesting - vooral nu en straks van HZ - en de mogelijke samenwerking met één of meer universiteiten.

Beide gemeenten kunnen elkaar ook meer vinden op andere vraagstukken, zoals gezamenlijke woningbouwprogrammering, mobiliteit en openbaar vervoer, sport en cultuur.

Ook het havenbedrijf North Sea Port is op dit moment nagenoeg onzichtbaar op de Kenniswerf.

Organisatorische knelpunten

De huidige positie van de Kenniswerf en haar organisatie is zeker geen ‘gegeven’. Door de financiële positie van Vlissingen, de achterliggende periode van krimp in Zeeland, de incidentele en volledig publieke financiering van de projectorganisatie Kenniswerf en de nu huidige governance is de gewenste en noodzakelijk doorgroei eigenlijk niet mogelijk.

Kenniswerf is geen eigen organisatie, maar samengesteld vanuit diverse beleidsonderdelen van de gemeente Vlissingen. De organisatie zit daardoor klem tussen ambitie en realiteit. Eerder in dit document wordt dit al de spanning tussen ambitie en realisatiekracht genoemd.

- **Tussenconclusie:** de huidige projectorganisatie Kenniswerf heeft zelf onvoldoende kennis, expertise, positie, financieringskracht én doorzettingsmacht om de noodzakelijke verdere innovatie en ontwikkeling van het sociaal-economische ecosysteem en de campusontwikkeling (inclusief functies als sport, cultuur, wonen) zelfstandig tot stand te brengen.

De analyse van Buck Consultants International in hoofdstuk 3 over de noodzaak om stap voor stap gezamenlijk te werken aan de verdieping van de programma's water, energie en voedsel is glashelder. Het ontbreekt nu nog aan trekkers - publiek en privaat - die in een alliantievorm verder werken aan programmering met herkenbare partners.

Ook de gewenste acquisitie van nieuwe innovatieve bedrijven, onderzoeks- en kennisinstellingen komt in de huidige vorm niet van de grond. De gronduitgifte op de campuslocatie Kenniswerf ligt zo goed als stil. De invulling van de gebiedsontwikkeling gaat moeizaam. Deze situatie is risicovol omdat verschillende partijen sterk afhankelijk zijn van groei. Groeiambities zijn zeer gewenst en vragen om investeringen, juist ook door reeds gevestigde partijen zoals HZ.

6.3 De strategische meerwaarde voor Zeeland

Aansluiting op Zeeuwse en nationale agenda

Met de keuze eind 2025 om gezamenlijk te gaan werken aan de toekomst van de Kenniswerf zetten gemeente Vlissingen en provincie Zeeland een belangrijke eerste stap. De gemeente Middelburg zou hierbij nog nadrukkelijker moeten aanhaken.

Dat waarborgt de aansluiting bij *Zeeland 2050* dat leidend is voor de Zeeuwse ambities, ook op het terrein van vernieuwend onderwijs en onderzoek. Daarmee ontstaat ook de aansluiting op het Rijk dat in het regeerakkoord aangeeft: 'Samen met de regio's werken we met strategische agenda's om grote opgaven in een gebied integraal en gezamenlijk te realiseren.'

Grote Zeeuwse opgaven als kans

Die grote opgaven zijn er in Zeeland volop. Denk aan de mogelijke komst van twee kerncentrales en de verdere vraagstukken rondom energievoorziening en verduurzaming zoals wind op zee, groene waterstof of Energy Campus Zeeland.

Ook de verdere ontwikkeling van de defensie-industrie is relevant, vanwege de betekenis voor de Zeeuwse maritieme maakindustrie en haar toeleveranciers in Vlissingen en strategische bedrijven zoals Damen. Daarnaast liggen er kansen in de samenwerking met North Sea Seaports voor de verdere innovatie van het haven- industrieel complex en de verdere vormgeving van de publiek-private samenwerking.

Deze ontwikkelingen bieden grote kansen voor de Kenniswerf!

Kenniswerf als fysieke ontwikkellocatie

De locatiekeuze voor de kerncentrales gaat samen met het opstellen van randvoorwaarden door de betrokken gemeenten. Vlissingen, Terneuzen en Borssele hebben allemaal hun eigen voorwaarden geformuleerd. Hierin zijn veel kansen voor heel Zeeland geformuleerd.

Vlissingen heeft deze kansen rond de mogelijke komst van de kerncentrales geformuleerd in *De 10 Vlissingse Bouwstenen*. 'Versterk de Zeeuwse kennis- en onderwijsinfrastructuur met (nucleaire) energie. Positioneer Middelburg-Vlissingen daarbij als de campus-regio', is een belangrijk voorbeeld hiervan.

Voor de provincie Zeeland is hiervoor het samenvattende Rijk-Regiopakket leidend dat is verbonden aan de mogelijke komst van de kerncentrales. Dit pakket biedt ook kansen voor aanvullende financiering op het vlak van onderwijs en innovatie: 'Er komt een nucleaire kennis, opleiding- en innovatiecluster (mbo-hbo-wo) in Zeeland.'

Voor dit opleidings- en innovatiecluster is naast een goede samenwerking tussen de opleidingsinstituten ook fysieke ruimte nodig.

- **Tussenconclusie:** binnen Zeeland zijn er geen andere, grote fysieke locaties die een vergelijkbare combinatie van vestigingsfactoren hebben als de Kenniswerf. De inzet van de gemeenten Vlissingen én Middelburg richting de provincie moet er dan ook op zijn gericht de Kenniswerf aan te wijzen als dé

locatie om aan dit cluster vorm en invulling te geven.

Dat geldt ook voor de komst van nieuwe studentenhuisvesting. Samen met HZ en Scalda kan de Kenniswerf invulling geven aan deze langgekoesterde wens. Daarmee wordt Campus Kenniswerf verder geladen en kan het ook fysiek onderdeel worden van de Delta University.

6.4 Hoofdconclusie

De potentie van de Kenniswerf is flink, maar de huidige organisatievorm is onvoldoende toegerust deze waar te maken. Voor een volgende ontwikkelstap missen een sterke gezamenlijke sturing, structurele financiering en een brede bestuurlijke en organisatorische basis.

Vlissingen en Middelburg moeten daarom, in samenwerking met de provincie, HZ, Scalda en North Sea Port, de bakens verzetten. Samen aan boord op weg naar de toekomst: een gezamenlijke koers. Alleen ga je misschien sneller, maar samen kom je verder. Deze samenwerking zal ook in Den Haag worden herkend en kan zich mogelijk vertalen in concrete, ook financiële, steun. Bijvoorbeeld voor onderwijs, innovatie en economie, mobiliteit en woningbouw.

Kennissessie 26 mei

6.5 Aanbevelingen

Aanbeveling 1: samen aan boord naar een nieuwe organisatie

Bovenstaande analyse en tussenconclusies maken helder dat Kenniswerf én niet verder moet varen op de huidige koers en een nieuwe fase van doorgroei aan de horizon gloort.

Organiseer dit, in afstemming met gemeente Middelburg en samen met Provincie Zeeland in een formeel partnership, als volwaardig, fysiek onderdeel van Campus Zeeland. Formaliseer de komende periode als gemeenten Vlissingen en Middelburg deze niet-vrijblijvende samenwerking. Voor de nabije toekomst kan dit via een formele samenwerkingsovereenkomst.

Op termijn kan Kenniswerf onderdeel zijn van een Zeeuwse ontwikkelingsmaatschappij. Het onderzoek naar een mogelijke komst van een Zeeuws ontwikkelbedrijf is onlangs gestart. Wacht niet op de uitkomsten, maar start samen alvast met Kenniswerf 'powered by' provincie Zeeland. Op weg van Kenniswerf Vlissingen naar Kenniswerf Zeeland!

Start direct na de zomer met een gezamenlijke projectorganisatie. Want om als partijen een gezamenlijke, gedragen koers tot ontwikkeling te brengen, zal er gewerkt moeten worden aan een gezamenlijke organisatie. Stap dus letterlijk samen aan boord.

Mogelijke organisatievormen

Afhankelijk van de verdere gedachtevorming over de Ontwikkelingsmaatschappij Zeeland moet de aanbevolen samenwerking op diverse manieren ook formeel worden bekrachtigd. Hiervoor zijn diverse modellen denkbaar. De Kenniswerf zou partijen aan zich kunnen binden via een samenwerkingsverband of projectorganisatie, een coöperatie, een stichting, een NV of een onderneming (BV).

Deze modellen hebben voor- en nadelen. Ook een groeimodel naar een volwaardig onderdeel van een grotere organisatie is denkbaar. Stel de uitwerking van de modellen uit tot na de zomer, wanneer er meer zekerheid is over het Zeeuwse ontwikkelbedrijf en het besluit van het Rijk over de kerncentrales. Hiervoor is ook aanvullende financiële en juridische kennis nodig.

Randvoorwaarden voor de organisatie

De organisatievorm moet nu en straks ruimte bieden voor nieuwe deelnemende partijen, publiek en privaat, en aanvullende financiering. De moet duurzaam zijn ingericht om langdurig te kunnen werken aan de complexe opgave van een aantrekkelijk innovatieklimaat en een sterke campusorganisatie.

Daarbij hoort samenwerking met de acquisitieactiviteiten van Impuls, ruimte voor de onderwijsambities van in elk geval HZ, Scalda en mogelijk partijen in het wo, en de mogelijkheid om binnen publieke randvoorwaarden investeringen te kunnen doen, bijvoorbeeld in grond en percelen. De governance moet hierop worden ingericht.

Belangrijke uitgangspunten voor de organisatie zijn:

- meerjarige financiering (publiek-publiek) met heldere afspraken over structurele financiering van de organisatie, een langetermijn-investeringsstrategie en de beschikbaarheid van programmageld;
- positionering op enige afstand van de politiek-bestuurlijke hectiek (continuïteit van beleid, ruimte voor ondernemen en creativiteit);
- beschikbaarheid van eigen personeel of gedetacheerd vanuit de gemeente(n) en provincie.

Wanneer er binnen de betrokken organisaties onvoldoende kennis en ervaring beschikbaar is voor de opgave waar de Kenniswerf voor staat, moet er voldoende budget beschikbaar te zijn voor tijdelijke inhuur van expertise en ontwikkelbudget voor huidige medewerkers.

Aanbeveling 2: gezamenlijke invulling bredere scope Kenniswerf

Op dit moment zijn er nog diverse dilemma's, onzekerheden en afhankelijkheden, zoals besluitvorming binnen het Rijk en keuzes die daar worden gemaakt.

Alle betrokkenen bij de Kenniswerf zien en voelen het spanningsveld tussen het formuleren van een ambitieus toekomstbeeld zoals in dit document geschetst, en het maken van concrete keuzes in het heden. Maar juist die betrokken partijen moeten de komende periode gezamenlijk verder bouwen. Ook zonder een snel besluit over de kerncentrales liggen er grote uitdagingen én kansen voor het gebied. Samen aan boord stappen vraagt ook samen aan het roer gaan staan.

6.6 Samen aan boord én aan het roer

Aan het roer –
Gemeenten Middelburg en Vlissingen

Er ligt een belangrijke rol voor de nieuwe colleges van Middelburg en Vlissingen. Zij moeten kiezen om samen aan het roer te gaan staan in een intensievere samenwerking.

De twee steden zijn voor wat betreft HZ en Scalda, fysieke ruimte voor een innovatiecluster, (studenten}huisvesting maar bijvoorbeeld ook voor bereikbaarheid/mobiliteit in zekere zin 'tot elkaar veroordeeld'. Beide hebben belang bij de verdere ontwikkeling van de Kenniswerf, op het gebied van innovatie, economie en leefbaarheid. Samen sta je sterker en samen kunnen de colleges in gesprek met Provincie Zeeland en het Rijk.

Dat geldt ook voor woningbouw. De doorwerking van *Zeeland 2050* is nu al tot uiting gekomen in *Walcheren 2050*, op dit moment vooral gericht op woningbouw. Een forse groei van het aantal woningen op Walcheren heeft ook gevolgen voor Vlissingen en Middelburg. Dit vraagt om een visie op woningbouw binnen en tussen beide gemeenten, waarbij ook gekeken moet worden naar de Kenniswerf en haar directe omgeving. De huidige scope biedt volop ruimte voor studentenhuisvesting.

Wie wat verder kijkt ziet ook álle mogelijkheden voor een bredere gebiedsontwikkeling met onder meer sport, cultuur en een flinke woningbouwprogrammering.

Maak daarom samen een stedenbouwkundig plan met een uitvoeringsagenda die ook gaat over mobiliteit, energie en water. Op basis daarvan ontstaat ook de kans om met het Rijk in gesprek te gaan over woningbouw en financiële randvoorwaarden. Tot nu toe zijn de beschikbare rijkssubsidiemogelijkheden slechts beperkt benut. Het advies is het gesprek tussen de beide nieuwe colleges hierover snel te starten.

Aan het roer –
Provincie Zeeland

Ook Zeeland zal moeten kiezen. Het is goed dat de Provincie de afgelopen periode aan het roer is aangeschoven bij de Kenniswerf.

Zeeland 2050 is een ambitieus project. Hier geldt net als voor de Kenniswerf dat de ambities en de realiteit nog niet parallel lopen. De gewenste focus op onderwijs, de verdere ontwikkeling van de waaier mbo-hbo-wo en de wens voor een werkelijke locatie voor innovatie en experiment leidt tot de conclusie dat Kenniswerf Vlissingen dé fysieke ontwikkellocatie moet worden van Campus Zeeland.

Deze focus betekent stevige financiële keuzes. Investeer in het verbeteren van kansrijke, bestaande initiatieven. Kies dus écht voor Vlissingen-Middelburg en voorkom verdere versplintering. Neem Kenniswerf op als sleutelproject in de doorontwikkeling van de strategische agenda Zeeland 2050 en de daarbij behorende investeringsstrategie.

Een discussie over aanvullende onderwijsfaciliteiten in Terneuzen is begrijpelijk waar het gaat om het aanhaken van studenten uit Gent. Maar aandacht voor huidige en toekomstige (Nederlandse) studenten en het behoud van afgestudeerde studenten voor de regio vraagt vooral om focus op Middelburg-Vlissingen. En daarmee om financiële participatie. Advies is om deze discussie te betrekken bij het onderzoek naar een Zeeuws, provinciaal ontwikkelbedrijf.

Aan het roer –
HZ en Scalda

Voor de doorontwikkeling van de Kenniswerf is de positie van HZ en Scalda aan het roer richtingbepalend. Deze organisaties vormen een hele belangrijke pijler voor de campusontwikkeling.

HZ en Scalda zullen zelf én in gesprek met de gemeenten Vlissingen en Middelburg en de provincie Zeeland snel hun koers moeten bepalen. De koers van Provincie Zeeland via de onderwijs- en onderzoeksagenda helpt daarbij.

Naast de vastgoedontwikkeling gaat het vooral om de opleidingen. Programmatisch: welke nu, welke straks, waar worden deze gegeven en hoe deze thematisch te clusteren. En ruimtelijk: onderwijsfaciliteiten, laboratoria, proeflocaties etc.

Dit vraagt om focus op de Kenniswerf in relatie tot andere vestigingen. Helderheid hierover zal ook de komst van studentenhuisvesting op de Kenniswerf versnellen.

Advies is om de betrokken partijen snel uit te nodigen om gezamenlijk tot besluiten te komen. Maak een ontwikkel- en investeringsplan, inclusief bijpassende governance voor de komende jaren.

Aan het roer –
Vlissingen, Middelburg, Zeeland, HZ en Scalda

Een spoedig gezamenlijk gesprek tussen de partijen dus over hoe HZ en Scalda de komende jaren omgaan met het onderwijsaanbod, samenwerking en strategische huisvestingsvragen.

Die huisvestingsvragen zijn nu al complex. Een discussie over nieuwe Zeeuwse locaties kan leiden tot verdere vertraging en minder focus. De businesscase HZ-Scalda-Kenniswerf moet dan ook samen door de vijf betrokken roergangers besproken worden. Door de omvang van de huisvestingsopgave zal de provincie waarschijnlijk gevraagd worden om ook financieel bij te dragen aan de ontwikkeling.

Aan het roer –
North Sea Port

North Sea Port (NSP) is een belangrijke partij voor de regio en ver daarbuiten. NSP voert regie, investeert en ontwikkelt samen met private partijen.

De positie van NSP moet wel veel helderder worden als het gaat om kennisontwikkeling (samenwerking met het onderwijs) en

innovatie binnen sectoren als de maritieme maakindustrie, defensie-industrie en energie. Ook de positie van NSP in relatie tot de ontwikkeling van de regionale arbeidsmarkt. Vanuit de Kenniswerf gezien, is NSP op dit moment nog vrij onzichtbaar op deze terreinen. Uit gesprekken met NSP blijkt wel dat er veel ambitie hierin is, maar dat de daadwerkelijke invulling nog in opbouw is.

De maatschappelijke rol van NSP, als publiek bedrijf, zou op Kenniswerf veel zichtbaarder moeten zijn. Hier ligt een grote kans. Advies is als NSP snel actief in gesprek te gaan met haar aandeelhouders over een intensievere samenwerking.

Bijlage 1 – Stakeholdergesprekken

In het proces om tot dit ambitiedocument te komen is gesproken met diverse stakeholders. Deze gesprekken hebben bijgedragen aan het scherpen en verrijken van de inhoud. Hieronder volgt een overzicht van de geraadpleegde personen en organisaties.

- Harry van der Maas (gedeputeerde Provincie Zeeland)
- Daniëlle de Clerck (gedeputeerde Provincie Zeeland)
- Geoffrey Sips (wethouder gemeente Vlissingen)
- Coen Bertijn (wethouder gemeente Vlissingen)
- Hugo de Jonge (commissaris van de Koning)
- (voormalig gedeputeerde Provincie Zeeland)
- Rutger Schonis (wethouder gemeente Middelburg)
- (bestuurder Scalda)
- Maarten Berendsen (directeur Scalda)
- (bestuurder HZ)
- (bestuurder HZ)
- Joeri Versluijs (directeur HZ)
- Joyce ten Holter (directeur DCC)
- (CCO NSP)
- (manager NSP)
- (adviseur NSP)
- Birgit Plantema (directeur Rabobank)
- Marlon Baarends- Schroevers (directeur Dockwize)
- (manager KAAP)
- Dick ten Voorde (directeur Impuls Zeeland)
- (manager Impuls Zeeland)
- (projectmanager Impuls Zeeland)
- (manager Addvision)
- (partner Akro Consult)
- (manager partner BCI)
- (consultant BCI)
- (manager Provincie Zeeland)
- Robert Hendrikse (directeur gemeente Vlissingen)
- (adviseur gemeente Vlissingen)
- (adviseur gemeente Vlissingen)
- (adviseur provincie Zeeland)
- (Habitat)

Bijlage 2 – Samenstelling stuurgroep en regiegroep

- **Stuurgroep:**
  Provincie Zeeland: Harry van der Maas, Daniëlle de Clerck
  Gemeente Vlissingen: Geoffrey Sips, Coen Bertijn
  Kwartiermaker Adriaan Visser

- **Regiegroep:**
  Provincie Zeeland:
  Gemeente Vlissingen:
  Kwartiermaker Adriaan Visser

Bijlage 3 – Geraadpleegde documenten

- Blik op de toekomst, Strategische visie 2040 - Gemeente Vlissingen
- Bestuursakkoord Wind in de zeilen
- Ontwikkelvisie Kenniswerf 2040 – Gemeente Vlissingen
- Stategische Onderwijs- en Onderzoeksagenda 2025–2035 Campus Zeeland
- Strategische Agenda Zeeland 2050 – Provincie Zeeland
- Voorlopig Rijk-Regio pakket – Ministerie van Klimaat en Groene Groe, Provincie Zeeland, gemeenten Borsele, Vlissingen en Terneuzen
- Nota Ruimte - Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening
- Regeerakkoord Aan de Slag 'Bouwen aan een beter Nederland' - Regeerakkoord 20262030 D66, VVD en CDA
- No guts, no Hollands Glorie!, Sectoragenda Maritieme Maakindustrie - Ministeries van Economische Zaken en Klimaat, Infrastructuur & Waterstaat, Defensie, Buitenlandse Handel & Ontwikkelingssamenwerking en Financiën.
- Kernenergie Voorwaardenpakket 2.0 - Provinciale Staten
- De 10 Vlissingse bouwstenen – Gemeente Vlissingen
- Impact 2030, stategisch plan – North Sea Port
- Strategische nota, uitvoeringsagenda Grensoverstijgende aanpak North Sea Port District (intern document) - Vlaamse overheid, Nederlandse overheid, North Sea Port en regionale/ lokale overheden
- Walcheren 2050, Een verkenning in de vorm van ruimtelijke toekomstscenario's in het kader van Zeeland 2050 Gemeenten Middelburg, Veere en Vlissingen – Must
- Walcheren 2050, Demografische prognoses; doelgroepen woningmarkt; behoefte voorzieningen en consequentie arbeidsmarkt
  Gemeenten Middelburg, Veere en Vlissingen – Ecorys
- Toekomstvisie vervolgonderwijs Middelburg – Vlissingen – Gemeente Middelburg
- Intentieverklaring strategisch partnerschap vervolgonderwijs en onderzoek – Gemeenten Middelburg en Vlissingen

KENNISWERF

samen
aan
boord

